

Regeringens proposition

1991/92:88

om ändrade regler om utlänningars rätt att
idka näring i Sverige

Prop.
1991/92:88

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i
bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 13 februari 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Per Westerberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att kravet på näringstillstånd avskaffas och ersätts med ett registreringsförfarande. Alla utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare som lämnar begärda uppgifter blir registrerade och får driva näring i Sverige. Utländska företag får således fri möjlighet att välja etablering genom svenskt dotterföretag eller genom filial.

I en ny lag om utländska filialer m. m. tas upp bestämmelser som främst gäller hur verksamhet genom filial skall bedrivas i Sverige. Bestämmelserna innebär inga större förändringar i förhållande till gällande rätt.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1992.

1 Förslag till

Lag om utländska filialer m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Denna lag gäller formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare.

För verksamhet som omfattas av lagen gäller även andra föreskrifter om näringsverksamhet i Sverige.

2 § Utländska företag skall bedriva sin näringsverksamhet i Sverige genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning (filial).

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare skall det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den här bedrivna verksamheten.

Regeringen får för viss typ av verksamhet meddela föreskrifter om undantag från kravet på filial eller föreståndare, om iakttagande av detta krav inte bedöms nödvändigt för att tillgodose syftet med denna lag.

Om det finns särskilda skäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, medge undantag från kravet på filial eller föreståndare.

3 § Om rätt för vissa utländska företag att driva verksamhet i Sverige finns särskilda bestämmelser, nämligen

1. för bankföretag 1 kap. 4 § bankrörelselagen (1987:617),
2. för värdepappersföretag 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
3. för finansbolag 5 a § lagen (1988:606) om finansbolag,
4. för utländska försäkringsföretag 1 § lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige.

4 § Utländska företag och utomlands bosatta utländska medborgare skall anses som svenska rättssubjekt vid bedömning av om de i ett rättsförhållande, som gäller av dem i Sverige bedrivna näringsverksamhet, lyder under svensk lag och av om de i ett sådant rättsförhållande är skyldiga att svara inför svensk domstol eller underkasta sig svensk myndighets avgörande.

Vid tillämpning av växellagen (1932:130) och checklagen (1932:131) anses dock utländska företag och utländska medborgare som anges i första stycket som utländska rättssubjekt.

Verksamhet genom filial

Firma

5 § Det utländska företagets verksamhet genom filial i Sverige skall drivas under firma, som innehåller företagets namn med tillägg av ordet filial och som tydligt anger företagets nationalitet.

Firman skall tydligt skilja sig från andra bestående firmor som förut

införts i aktiebolagsregistret eller filialregistret. Firman för ett utländskt bankföretags filial skall dessutom innehålla ordet bank. För registrering av filials firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen (1974:156).

6 § Firman tecknas av verkställande direktören. För ett utländskt bankföretags filial skall firman i stället tecknas av två eller flera personer i förening.

7 § Om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering finns bestämmelser i firmalagen (1974:156).

Anser någon i annat fall än som avses i första stycket att han lider skada av registrering som gjorts i filialregistret, får han hos domstol föra talan om registrerings hävande och om skadestånd.

Verkställande direktör

8 § Filialen skall stå under ledning av en verkställande direktör. Dessutom kan vice verkställande direktör utses.

Vad som sägs i denna lag om verkställande direktör gäller också vice verkställande direktör.

9 § Verkställande direktören skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör.

10 § Verkställande direktören är ansvarig för filialens verksamhet. Det utländska företaget skall utfärda fullmakt för honom att i alla frågor, som rör verksamheten i Sverige, handla på det utländska företags vägnar samt mottaga stämning för det utländska företaget och själv eller genom annan tala och svara för detta.

Om det finns särskilda skäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, medge undantag i fråga om fullmaktens innehåll för filial till utländskt bankföretag.

Bokföring och revision

11 § Filialen skall ha en egen bokföring, som är skild från det utländska företags bokföring i övrigt.

12 § Verkställande direktörens förvaltning och filialens räkenskaper skall granskas av auktoriserad eller godkänd revisor. Till revisor kan även utses auktoriserat eller godkänt revisionsbolag. Dessutom kan revisors-suppleant utses. Verkställande direktören skall se till att revisor utses och att denne inom tre månader efter räkenskapsårets slut för granskning får redovisningshandlingarna i original eller bestyrkt kopia.

13 § Verkställande direktören skall varje år till registreringsmyndigheten ge in en bestyrkt kopia av

1. filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det senaste räkenskapsåret,
2. motsvarande handlingar för företaget i dess helhet, om de gjorts offentliga i företags hemland.

Handlingarna skall ges in inom tre månader efter det att det utländska

företagets redovisningshandlingar och revisionsberättelse har lagts fram för företagets delägare, dock senast sju månader från det att filialens räkenskapsår har utgått.

Prop. 1991/92: 88

14 § För filialens bokföring och revision gäller, utöver vad som föreskrivits i 11–13 §§, i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag.

Registrering av filial

15 § Den som utsetts till verkställande direktör enligt 8 § skall göra anmälan om filialen till patent- och registreringsverket (registreringsmyndigheten), som för ett filialregister för registreringar enligt denna lag.

Verkställande direktören skall också till registreringsmyndigheten snarast anmäla ändringar i de uppgifter som anmälts för registrering.

Näringsverksamheten får påbörjas när anmälan enligt första stycket har skett.

16 § Om den som gjort anmälan för registrering inte har följt vad som föreskrivits om anmälan eller om det finns något annat hinder mot registrering på grund av denna lag eller någon annan författning, skall den som gjort anmälan föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse.

Följs inte föreläggandet, skall anmälan avskrivas. Underrättelse om att detta kan ske skall tas in i föreläggandet.

Föreligger även efter det att yttrande har avgetts hinder mot registrering och har den som gjort anmälan haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om det inte finns anledning att utfärda ett nytt föreläggande.

17 § Om anmälningsskyldigheten fullgjorts och något hinder inte finns på grund av denna lag eller någon annan författning, skall den anmälda filialen registreras i filialregistret.

Avregistrering

18 § Filialen skall på anmälan avföras ur registret (avregistreras), om

1. det utländska företaget träder i likvidation eller försätts i konkurs eller om av annat skäl företaget eller filialens verksamhet skall upphöra enligt lagen i företagets hemland,
2. av annat skäl det utländska företaget eller filialens verksamhet skall upphöra enligt beslut av företaget,
3. filialen saknar behörig verkställande direktör och denna brist inte avhjälpes utan dröjsmål, eller
4. vid försök till utmätning av företagets tillgångar i Sverige för fordran, som grundar sig på filialens verksamhet, borgenären inte fått full betalning och fordringen inte heller därefter har betalats.

19 § Om sådant förhållande som avses i 18 § 1 eller 2 inträder, skall verkställande direktören snarast anmäla detta till registreringsmyndigheten. Anmälan kan också göras av annan behörig ställföreträdare för det utländska företaget.

I fall som avses i 18 § 3 kan anmälan göras av den vars rätt är beroende av att det finns någon med behörighet att företräda filialen och, i fall som avses i 18 § 4, av borgenären.

20 § Registreringsmyndigheten kan även utan anmälan avregistrera filialen, om det klarläggs att företaget eller filialen har upphört med sin verksamhet eller att sådant fall som avses i 18 § 3 föreligger, eller om handlingar enligt 13 § inte sänts in till registreringsmyndigheten för något av de två senaste räkenskapsåren.

21 § Sker avregistrering, får det utländska företaget inte driva verksamhet i Sverige genom filialen.

För avveckling av filialens verksamhet får anstånd medges med avregistreringen. Under avvecklingstiden skall firman tecknas med tillägg av orden "under avveckling".

Kungörande av uppgifter i registret

22 § Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som förs in i filialregistret. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har förts in i registret skall endast ange ändringens art.

23 § Det som enligt denna lag har förts in i filialregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte av omständigheterna framgår att han varken kände till eller hade bort känna till det som kungjorts.

Verksamhet genom föreståndare

24 § Föreståndare enligt 2 § andra stycket får inte vara underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Näringsidkaren skall utfärda fullmakt för föreståndaren att i alla frågor, som rör verksamheten i Sverige, handla på näringsidkarens vägnar samt mottaga stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne.

25 § Skriftlig anmälan om vem som är föreståndare och fullmakt för denne skall inges till länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen skall bedrivas.

26 § Näringsverksamheten i Sverige skall ha en egen bokföring som är skild från verksamheten i utlandet.

Överklagande

27 § Beslut som avses i 16 § andra eller tredje stycket, 18 eller 20 §, 21 § andra stycket eller 30 § får överklagas hos kammarrätten.

Beslut enligt denna lag i andra fall får överklagas på det sätt och i den ordning som regeringen bestämmer.

Avgifter

28 § Föreskrifter om avgifter i registreringsärenden enligt denna lag meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

29 § Till böter döms

1. den som för ett utländskt företags räkning driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige utan att verkställande direktör utsetts enligt i 8 § första stycket och 9 §,
2. den som, när föreståndare krävs enligt 2 § andra stycket, driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige utan att anmälan har skett eller fullmakt ingetts enligt 25 §.

30 § Registreringsmyndigheten får vid vite förelägga verkställande direktören för filial att fullgöra skyldighet att

1. göra anmälan enligt 15 § eller 19 § första stycket,
2. sända in handlingar enligt 13 § inom där föreskriven tid.

Frågor om utdömande av viten prövas av registreringsmyndigheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992, då lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket skall upphöra att gälla.

2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till sådan bestämmelse i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den nya bestämmelsen tillämpas.

3. Den nya lagen tillämpas även när filialen har registrerats enligt äldre bestämmelser. Sådan äldre registrering skall anses som registrering enligt den nya lagen.

4. Näringstillstånd för utomlands bosatt utländsk medborgare som meddelats enligt äldre bestämmelser skall gälla som anmälan enligt 25 §.

5. Utomlands bosatt svensk medborgare som i Sverige bedriver näringsverksamhet vid den nya lagens ikraftträdande är inte skyldig att göra anmälan och inge fullmakt enligt 25 § före den 1 oktober 1992.

Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § bankrörelselagen (1987:617) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 kap.

4 §¹

Ett utländskt bankföretag får

1. efter tillstånd av regeringen driva bankrörelse från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial) eller
2. efter anmälan till finansinspektionen driva verksamhet, som huvudsakligen avser representation och förmedling av banktjänster, från kontor eller annat fast driftställe (representationskontor).

En bank får efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, finansinspektionen inrätta filial i utlandet.

Tillstånd till filialetablering enligt första stycket 1 och andra stycket skall lämnas om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet. Bestämmelser om en banks förvärv av aktier eller andelar i utländska bankföretag finns i 2 kap. 6 § första stycket.

För utländska bankers verksamhet genom filial i Sverige gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. I övrigt gäller för sådana företag *lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.*

För utländska bankers verksamhet genom filial i Sverige gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. I övrigt gäller för sådana företag *lagen (1992:000) om utländska filialer m. m.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Senaste lydelse 1991:1768.

Lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

7 §

Ett utländskt företag får efter tillstånd av finansinspektionen driva värdepappersrörelse från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial).

Tillstånd till filialetablering skall lämnas om företaget står under tillsyn av myndighet eller något annat behörigt organ i hemlandet och den planerade verksamheten här i landet kan antas komma att uppfylla kraven på en sund värdepappersrörelse.

För verksamheten i filialen gäller bestämmelserna i *lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket*, om inte annat följer av denna lag.

För verksamheten i filialen gäller bestämmelserna i *lagen (1992:000) om utländska filialer m. m.*, om inte annat följer av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

Lag om ändring i lagen (1988:606) om finansbolag

Härigenom föreskrivs att 2 a och 5 a §§ lagen (1988:606) om finansbolag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 a §¹

Tillstånd krävs för ett utländskt företag som driver finansieringsverksamhet under de förutsättningar som anges i 2 § första och andra styckena. Vad som sägs i 2 § första stycket 3 och 4 skall gälla värdet av de tillgångar som omfattas av den bokföring som avses i 23 § lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

Tillstånd krävs för ett utländskt företag som driver finansieringsverksamhet under de förutsättningar som anges i 2 § första och andra styckena. Vad som sägs i 2 § första stycket 3 och 4 skall gälla värdet av de tillgångar som omfattas av den bokföring som avses i 11 § lagen (1992:000) om utländska filialer m. m.

5 a §²

Tillstånd för ett utländskt företag får meddelas endast om

1. verksamheten drivs från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial),
2. företaget i sitt hemland driver finansieringsverksamhet och där står under tillsyn av myndighet eller annat behörigt organ,
3. företaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet här i landet, och
4. verksamheten kan antas inte bli till skada för det allmänna.

För utländska företag gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. Ett föreläggande enligt denna lag får riktas såväl mot ett utländskt företag som mot den som här i landet är verksam för företagets räkning. I övrigt gäller lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

För utländska företag gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. Ett föreläggande enligt denna lag får riktas såväl mot ett utländskt företag som mot den som här i landet är verksam för företagets räkning. I övrigt gäller lagen (1992:000) om utländska filialer m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Senaste lydelse 1991:1024.

² Senaste lydelse 1991:1024.

Lag om ändring i lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Generalagenten skall vara bosatt här i riket. Han får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Om han är utländsk medborgare gäller bestämmelserna i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

Generalagenten skall vara bosatt här i landet. Han får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Generalagentur må även innehavas av svenskt aktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag eller ock av svenskt handelsbolag, vars samtliga bolagsmän äga behörighet enligt vad i första stycket sägs. För fullgörande av de skyldigheter, som åligga generalagent, svare i förra fallet envar styrelseledamot och i det senare envar bolagsman, som ej är enbart kommanditdelägare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Lagen omtryckt 1989:1082.

Lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 §¹

Den som är underkastad näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet.
2. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag.
3. vara stiftare av ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank eller ett försäkringsbolag.
4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet,
5. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag eller ett försäkringsbolag.
6. i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges vid 4.
7. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring.
8. äga så många aktier i ett aktiebolag, ett bankaktiebolag eller ett försäkringsaktiebolag att hans andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent.

Beträffande verkställande direktör och vice verkställande direktör för en filial enligt lagen (1992:000) om utländska filialer m. m. och föreståndare för en verksamhet enligt samma lag finns bestämmelser om näringsförbud i den lagen.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Senaste lydelse 1991:1567.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 februari 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet P. Westerberg

Proposition om ändrade regler om utlänningars rätt att idka näring i Sverige

1 Inledning

Regler om näringstillstånd finns i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket och i förordningen (1968:556) om näringstillstånd m. m. Lagen innebär att det krävs tillstånd för att en utländsk medborgare eller ett utländskt företag skall få bedriva näringsverksamhet i Sverige. Lagen innehåller också vissa betsämmler om formerna för denna näringsverksamhet.

Begränsningar i etableringsfriheten har negativa effekter från konkurrenssynpunkt och det är av värde att kunna vidga konkurrensen genom åtgärder som innebär ökad utländsk konkurrens.

Inför ett EES-samarbete (EES = Europeiskt Ekonomiskt Samarbetsområde) och ett medlemskap i EG kan vi i Sverige inte ha etableringsbestämmelser som står i strid med EG:s regler om förutsättningar för näringsverksamhet.

Enligt Romfördraget är ingen särbehandling som grundar sig på nationalitet tillåten när det gäller etablering och utförande av tjänster. Detta innebär dock inte något hinder mot att ett enskilt medlemsland har en nationell lagstiftning av ifrågavarande slag under förutsättning att den inte medför särbehandling av andra medlemsländers medborgare.

Inom EG har det år 1962 antagits ett allmänt program som tar upp och definierar vad som menas med diskriminerande föreskrifter för utlänningar. Klara exempel på sådana diskriminerande föreskrifter utgör regler som gör en utländsk etablering eller utövande av självständig verksamhet avhängig av ett tillstånd.

Den internationella utvecklingen har under senare år inneburit en avreglering av regelsystem av nu nämnt slag. Inom OECD har det år 1976 antagits riktlinjer om medlemsstaternas behandling av utlandsägda företag (nationell behandling). OECD skall underrättas om lagstiftning som innebär undantag från nationell behandling. OECD har vidare rekommenderat bl. a. Sverige att se över denna lagstiftning eller begränsa dess tillämpning.

Det omfattande samarbete som EFTA-länderna vill verka för tillsammans med EG inom ramen för EES syftar till att främja samhällsutvecklingen i ett brett europeiskt perspektiv.

År 1989 fattade EFTA-ländernas och EG:s ministrar beslut om att inleda förhandlingar om ett EES-avtal. Avsikten är att ett EES-avtal skall träda i kraft den 1 januari 1993. Målet är att uppnå fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer. Samarbetet skall dessutom syfta till att utjämna sociala och regionala olikheter i EES-området. Avtalet skall även utveckla och bredda samarbetet på angränsande politikområden, såsom miljö, forskning och utveckling, utbildning, socialpolitik och konsumentskydd. Som grund för samarbetet skall gälla tillämpliga delar av EG:s existerande regelverk.

Det har i Sverige sedan lång tid tillbaka ansetts vara ett viktigt allmänt intresse att förhindra ett alltför starkt utländskt inflytande över Sveriges näringsliv och naturtillgångar. Grundläggande regler med detta syfte finns i lagen (1982:618) om utländska förvärv av fast egendom m. m. och fanns även i den numera upphävdade lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m. (företagsförvärvslagen).

Den internationella utvecklingen och särskilt ett svenskt deltagande i det västeuropeiska samarbetet har nödvändiggjort en översyn av bestämmelser av detta slag. Regeringen föreslog i prop. 1991/92: 71 om upphävande av regler om utländska företagsförvärv m. m. att förvärvslagstiftningen för företag och aktier samt för fastigheter som är avsedda för näringsverksamhet i huvudsak skulle avskaffas. Den s. k. företagsförvärvslagen har upphört att gälla vid utgången av år 1991. Bestämmelser med syfte att kontrollera utländskt inflytande kommer däremot att finnas i lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.

Inom näringsdepartementet har upprättats en promemoria Ds 1991:36 där en översyn görs av lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket. I promemorian föreslås att kravet på näringstillstånd tas bort och att bestämmelserna i 1968 års lag om filial och föreståndare något omarbetade förs in i en ny lag som ersätter 1968 års lag.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Mot bakgrund av vad som redovisats lade jag vid regeringssammanträde den 19 december 1991 fram förslag om ett avskaffande av reglerna om näringstillstånd.

Regeringen beslutade samma dag att inhämta lagrådets yttrande över de lagförslag som hade utarbetats i ärendet. Lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Lagrådet har den 17 januari 1992 avgett yttrande över de remitterade lagförslagen. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Lagrådet har beträffande förslaget till lag om utländska filialer m. m. bl. a. framhållit behovet av sanktioner om vissa av lagens bestämmelser inte iakttas. Jag återkommer till frågan under rubriken straff och vite i den

allmänna motiveringen (avsnitt 3). Beträffande lagrådets synpunkter i övrigt har jag följt dessa på alla punkter och redogör för dem i specialmotiveringen (avsnitt 6).

Vissa redaktionella ändringar i lagtexten har vidtagits.

2 Gällande rätt

De nuvarande reglerna om näringstillstånd tillkom 1968 i samband med att förordningen (1864:41) angående utvidgad näringsfrihet och lagen (1955:383) om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket (filiallagen) upphävdes.

Lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket uppställer olika krav för tillstånd beroende på om det är fråga om en utländsk medborgare eller ett utländskt företag.

2.1 Utlännings rätt att idka näring i Sverige

En utlänning som är bosatt här i riket och som har permanent uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge är likställd med svensk medborgare beträffande rätt att idka näring (3 §). Något tillstånd fordras därför inte. Även annan här bosatt utlänning är likställd med svensk medborgare beträffande vissa näringar nämligen jordbruk, skogsbruk, fiske, viss rederirörelse, undervisningsverksamhet och verksamhet som läkare, tandläkare och veterinär (4 §). Kravet på näringsstillstånd har därför kommit att avse

- a. utlänningar som är bosatta utanför Sverige
- b. i Sverige bosatta utomnordiska utlänningar som saknar permanent uppehållstillstånd (5 §).

Näringstillstånd får ej beviljas utlänning som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken eller som i eller utom riket är försatt i konkurs (7 §).

I annat fall än som nu nämnts äger en utlänning som är bosatt här i riket erhålla näringstillstånd om ej hinder möter på grund av hänsyn till allmänt intresse eller utlänningens personliga förhållanden. Annan utlänning får beviljas näringstillstånd, om det föranleds av överenskommelse med främmande stat eller andra särskilda skäl föreligger (8 §).

Om näringstillstånd beviljas utlänning som ej är bosatt här i riket, skall det finnas en föreståndare för näringsverksamheten. Föreståndaren utses av näringsidkaren och skall vara bosatt här i riket och får inte vara underårig eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Föreståndaren är ansvarig för näringsverksamheten och näringsidkaren skall utfärda fullmakt för föreståndaren att i alla frågor som rör verksamheten här i riket handla på näringsidkarens vägnar samt mottaga stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne (9 §).

Näringstillståndet skall avse verksamhet av visst slag och gäller viss tid eller tills vidare. Det kan förbindas med särskilda villkor och föreskrifter (10 §).

Näringstillstånd kan återkallas när särskilda skäl föreligger (11 §).

Avlider utlänning som idkar näring med stöd av 1968 års lag får näringsverksamheten fortsättas av dödsboet under högst ett år (12 §).

Enligt 29 § anses som näringsidkande även deltagande som bolagsman i näringsverksamhet som drivs av svenskt handelsbolag. Detta innebär att det krävs tillstånd för utlänning för att ingå i sådant bolag.

Prövningskriteriet

I prop. 1968:98 s. 115 f angavs att man vid tillståndsprövningen borde beakta:

1. samhällsekonomiska synpunkter
2. näringspolitiska synpunkter
3. utlänningens personliga förhållanden

Vid en avvägning mellan dessa intressen uttalade departementschefen att de samhällsekonomiska och näringspolitiska synpunkterna skulle tillmätas underordnad betydelse och att praxis i tillståndsärenden borde vara liberal. Prövningen av utlänningens personliga förhållanden borde gå ut på att få fastslaget, om allvarigare anmärkningar var att rikta mot sökandens person och skötsamhet. Vidare uttalades att det borde beaktas hur länge utlänningen varit bosatt i Sverige och att prövningen skulle vara summarisk och inte omfatta någon ingående granskning av sökandens alla personliga omständigheter. Tillstånd skulle endast i undantagsfall behöva vägras utlänning som är bosatt i landet.

Prövningsförfarandet

Frågor om näringstillstånd för utlänningar prövas av länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen skall bedrivas. Om en utlänning söker tillstånd till verksamhet som får utövas endast efter medgivande från regeringen skall regeringen även pröva frågan om näringstillstånd. Det samma gäller om en utlänning söker näringstillstånd i samband med en ansökan om tillstånd att ingå i handelsbolag som prövas av regeringen (1 § förordningen (1968: 556) om näringstillstånd m. m.).

Länsstyrelsens beslut får överklagas till kommerskollegium.

Handläggningsrutiner

Av den tidigare nämnda förordningen framgår att länsstyrelsen från polismyndigheten eller andra lokala myndigheter skall inhämta yttrande om sökandens personliga förhållanden. Polismyndigheten undersöker om utlänningen i fråga begått några brott i Sverige eller om han är restförd för någon skuld hos kronofogdemyndigheten. Det föreskrivs vidare att länsstyrelsen också skall samråda med statens invandrarverk. Förordningen upptar också bestämmelser om vilka uppgifter en ansökan om näringstillstånd skall innehålla.

Av en studie från riksrevisionsverket (RRV), "Samordnat myndighetsagerande" Dnr 1986:100, framgår att ansökan om näringstillstånd avslä-

2.2 Utländska företags rätt att idka näring i Sverige

Utländskt företag får idka näring här i riket endast efter tillstånd. Tillstånd får beviljas företag, vilket enligt sitt hemlands lag är registrerat som bolag eller ekonomisk förening och driver näringsverksamhet i hemlandet. Annat företag kan erhålla tillstånd om särskilda skäl föreligger (13 §).

Verksamheten skall drivas genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning (filial). Filialen skall stå under ledning av en verkställande direktör, som är ansvarig för filialens verksamhet och som handlar på näringsidkarens vägnar i alla frågor som rör den svenska verksamheten. Den verkställande direktören skall vara bosatt här i riket och får inte vara underårig eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken (16–17 §§). Filialen skall ha egen bokföring, som är helt skild från det utländska företagets bokföring i övrigt (23 §). Regeringen får i vissa fall medge undantag från bestämmelse i 1968 års lag (31 §). Detta innebär att dispens från filialkravet också kan medges. Övriga bestämmelser om filial reglerar firma och registreringsfrågor (20–22 §§ och 24–28 §§).

Såsom tillståndspliktigt näringsidkande avses även ett utländskt företags deltagande såsom bolagsman i näringsverksamhet som drivs av svenskt handelsbolag (29 §).

Prövningskriteriet

Bestämmelserna om filial i 1968 års lag bygger på lagen (1955:383) om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket. Genom 1955 års lag blev det möjligt för utländska företag att driva verksamhet i Sverige på annat sätt än genom svensk juridisk person. I 1968 års lagstiftningsärende (prop. 1968:98, 3 LU63, rskr. 333) hänvisas till de motivuttalanden som gjordes 1955 (prop. 1955:87, 2 LU29, rskr. 337). Det framhölls (prop. 1955:87 s. 50 f) att filialformen borde finnas av det skälet att Sverige inte borde inta någon särställning i förhållande till andra länder och att det låg i linje med de allmänna strävandena för ett friare internationellt ekonomiskt utbyte.

Av lagens förarbeten (prop. 1955:87 s. 52, 2 LU 29 s. 46) framgår att prövningen inte bara skall vara formellt inriktad utan också avse vissa inhemska näringspolitiska intressen och omfatta både ekonomiska och sociala faktorer såsom svenska arbetstagares möjligheter till sysselsättning och trygghet i anställningen. Den grundläggande prövningen som för närvarande görs i ett filialärende gäller om företaget är seriöst och får en tillräcklig anknytning till Sverige. Enligt förarbetena är dotterbolagsformen att föredra från svensk synpunkt.

Det kan nämnas att skillnader finns i skattereglerna för filialer respektive dotterbolag. Skillnaderna är dock inte så stora.

För utländska banker gäller särskilda regler. Enligt 1 kap. 4 § bankrörelselagen (1987:617) har utländska banker rätt att öppna filial i Sverige om

den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet. I övrigt tillämpas bestämmelserna om filial i 1968 års lag (prop. 1989/90:116).

När det gäller utländska värdepappersföretag finns också särskilda regler. Enligt 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse får ett utländskt företag efter tillstånd av finansinspektionen driva värdepappersrörelse från filial i Sverige. Tillstånd till filialetablering skall lämnas om företaget står under tillsyn av myndighet eller något annat behörigt organ i hemlandet och den planerade verksamheten här i landet kan antas komma att uppfylla kraven på en sund värdepappersrörelse. Om inte annat följer av lagen om värdepappersrörelse gäller bestämmelserna i 1968 års lag för verksamheten i filialen (prop. 1990/91:142).

Enligt lagen (1988:606) om finansbolag krävs tillstånd för ett utländskt företag som driver finansieringsverksamhet under vissa i lagen angivna förutsättningar. Tillstånd får meddelas ett utländskt företag endast om verksamheten drivs från filial. Företaget i sitt hemland driver finansieringsverksamhet och där står under tillsyn av myndighet eller annat behörigt organ, företaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet här i landet och verksamheten inte kan antas bli till skada för det allmänna. För utländska företag gäller lagen om finansbolag i tillämpliga delar. I övrigt gäller bestämmelserna i 1968 års lag (prop. 1990/91:154).

Ett utländskt försäkringsföretag får, under förutsättning att företaget erhållit tillstånd (koncession), i Sverige driva försäkringsrörelse genom generalagent som sysslomän och i övrigt under de villkor som följer av lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige.

Prövningsförfarandet

Frågor om tillstånd för utländska företag att idka näring i Sverige prövas av kommerskollegium. Om ett ärende är av större vikt från allmän synpunkt skall dock kommerskollegium med eget yttrande hänskjuta ärendet till regeringen (8 § förordningen).

Kommerskollegiums beslut får överklagas till regeringen.

Handläggningsrutiner

Ansökan om tillstånd görs skriftligen hos länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen skall bedrivas. Förordningen upptar också bestämmelser om vilka uppgifter en ansökan om tillstånd skall innehålla och att länsstyrelsen med eget yttrande skall insända handlingarna till kommerskollegium.

2.3 Vissa särskilda bestämmelser

Enligt 30 § gäller bestämmelserna i 1968 års lag inte utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse i Sverige eller utländskt bankföretags rätt att här driva verksamhet från representationskontor.

31 § föreskriver att regeringen får medge undantag från lagens bestämmelser, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till det nordiska ekonomiska samarbetet. Regeringen får vidare i visst fall medge sådant undantag från bestämmelse i lagen, som föranleds av särskilda omständigheter. Detta innebär som tidigare nämnts att dispens kan ges från filialkravet.

I 32 § anges vissa beslut som får överklagas till kammarrätten.

I 34 – 36 §§ stadgas straff för den som bryter mot vissa av lagens bestämmelser.

Vad gäller reglernas praktiska tillämpning och gränsdragningen gentemot utlänningslagen hänvisas till den redogörelse som lämnas i promemorian Ds 1991:36.

2.4 Etableringsfrihet inom EG:s regelsystem

Ett av EG:s huvudmål är att upprätta en gemensam marknad (artikel 2 i Romfördraget, RomF). Medlet för att uppnå detta mål är de fyra friheterna, dvs. att inom Gemenskapen skapa fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital (artikel 3 RomF). Dessa friheter uppnås främst genom att all diskriminering på grund av nationalitet förbjuds (artikel 7 RomF).

En av de fyra friheterna är alltså fri rörlighet för personer. Den friheten inbegriper "right to establishment", etableringsrätt (artiklarna 52 – 58 RomF).

Medlemsstaterna skall avskaffa alla diskriminerande bestämmelser vad gäller etableringsrätten (artikel 52 RomF) och får inte heller införa diskriminerande bestämmelser utan stöd i RomF:s bestämmelser (artikel 53 RomF). Bestämmelserna om etableringsrätt gäller för såväl fysiska som juridiska personer (artikel 58 RomF). Detta innebär att också juridiska personer omfattas av kravet på att inte diskrimineras på grund av nationalitet.

I artiklarna 55 – 56 RomF anges vissa undantag från bestämmelserna om etableringsrätt. Enligt artikel 55 gäller inte bestämmelserna om etableringsrätt sådan verksamhet som är förenad med myndighetsutövning. Enligt artikel 56 utgör inte bestämmelserna om etableringsrätt hinder mot nationella bestämmelser som är föranledda av "public policy, public security or public health", allmän ordning, säkerhet eller hälsa.

När det gäller etablering gör man skillnad på primär etablering som innebär att verksamheten förläggs till landet i fråga och sekundär etablering som innebär att verksamheten bedrivs genom agenturer, filialer eller dotterbolag.

Vad gäller etableringsrätt för självständiga näringsidkare behandlar ett antal direktiv näringsidkares rätt att etablera sig och driva verksamhet i ett annat EG-land. Direktiven avser undanröjande av restriktioner gällande etablering och tillhandahållande av tjänster inom ett antal olika branscher/yrkesområden. Enligt dessa direktiv skall diskriminerande regler för andra än landets egna medborgare, vad gäller rätten att etablera sig och driva verksamhet i ett land, avskaffas. Härutöver anges i direktiven ett antal bestämmelser som skall iakttas. Om t.ex. en stat kräver viss kunskap för

rätt att etablera sig skall staten som bevis om sådan kunskap acceptera viss tids verksamhet i en annan stat. Vidare skall utlänning garanteras samma rätt att ansluta sig till branschorganisation och uppnå befattningar i organisationen som landets egna invånare. Det sägs också att om en stat för rätt att etablera sig kräver bevis om god vandel och bevis om att man inte har varit försatt i konkurs skall den staten som bevis för detta acceptera intyg från vederbörande myndighet i utlänningens hemland. Krävs det intyg om vederbörandens finansiella ställning för rätt att etablera sig skall den staten acceptera intyg som utfärdats av banker i utlänningens hemland. Slutligen nämns för det fall att det för rätt att etablera sig krävs att man avlägger en ed så skall eden vara utformad på sådant sätt att den kan avläggas också av utlänningar.

EG:s elfte bolagsdirektiv (89/666/EEG) upptar regler som innebär att medlemsländerna är skyldiga att ställa krav på viss offentlighet beträffande verksamheten vid filialer. Enligt detta direktiv skall handlingar och uppgifter som avser en filial vilken har öppnats i en medlemsstat av ett bolag som lyder under lagstiftningen i en annan medlemsstat och som omfattas av det första bolagsdirektivet (68/151/EEG), offentliggöras enligt lagstiftningen i den medlemsstat där filialen är belägen. Om de bestämmelser om offentlighet som gäller för filialen avviker från dem som gäller för bolaget, skall bestämmelserna för filialen tillämpas när det är fråga om förfaranden som berör denna. Artikel 2 i elfte direktivet preciserar informationskravet på filialen. Skyldigheten att offentliggöra räkenskapshandlingar begränsas enligt artikel 3 i elfte direktivet till de bolagets räkenskapshandlingar som upprättats, reviderats och offentliggjorts enligt lagstiftningen i den medlemsstat som bolaget lyder under.

3 Allmän motivering

Mitt förslag: Kravet på näringstillstånd avskaffas och ersätts med ett registreringsförfarande. Alla utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare som lämnar begärda uppgifter får driva näring i Sverige. Utländska företag får således fri möjlighet att välja etablering genom svenskt dotterföretag eller genom filial.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna har i allt väsentligt tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Några har haft synpunkter på vissa frågor till vilka jag återkommer.

Skälen för mitt förslag: Allmänna näringspolitiska skäl talar för att avskaffa etableringshinder som kan ha negativa effekter från konkurrenssynpunkt. Av den tidigare redovisningen framgår att det inför ett utvidgat västeuropeiskt samarbete är nödvändigt att åtminstone för EES-medborgare avskaffa bestämmelserna i 1968 års lag om näringstillstånd för utlänningar och utländska företag.

I likhet med vad som föreslås i promemorian bör kravet på näringsstillstånd upphävas generellt. Av den tidigare nämnda studien från riksrevisionsverket (avsnitt 2.1 samt Ds 1991:36) framgår att den nuvarande prövningen inte är särskilt ändamålsenlig. Den medför ibland praktiska svårigheter och kan upplevas som meningslös. Avslag meddelas ytterst sällan. Från näringspolitisk utgångspunkt saknas därför grund för att behålla prövningen ens i någon form. Förslaget att generellt avskaffa kravet på näringsstillstånd har godtagits av remissinstanserna och uttryckligen stötts av länsstyrelsernas organisationsnämnd och näringsfrihetsombudsmannen. En remissinstans, hovrätten för Västra Sverige, har dock ifrågasatt om näringsfrihet skall medges för samtliga länder i världen och om detta kan anses förenligt med de fördrag som ingåtts eller kan komma att ingås med EG- och EES-länderna. Något hinder enligt EG-rätten eller den rättsordning som följer av ett EES-avtal att i princip låta utländska företag och utländska medborgare bedriva näring finns inte.

Den speciella prövningen av utländska medborgare och utländska företag enligt 1968 års lag bör alltså upphöra. Lagen innehåller emellertid, enligt vad som tidigare anförts, också vissa bestämmelser om formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och utomlands bosatta utländska medborgare. Här kan särskilt nämnas reglerna om filial och att dessa skall registreras hos patent- och registreringsverket (PRV) samt att det skall finnas en föreståndare om en utomlands bosatt utlänning bedriver näringsverksamhet i Sverige. Dessa bestämmelser syftar till att ge här bedriven verksamhet en viss garanterad anknytning till Sverige och göra det möjligt för domstolar och myndigheter att vid behov kunna nå företaget eller utöva viss kontroll. Sådana regler är inte diskriminerande och väl förenliga med det elfte bolagsdirektivet (89/666/EEG). De krav i vissa detaljhänseenden som direktivet uppställer kan meddelas i förordning. Genom lagen och kompletterande föreskrifter uppfylls i stort sett de krav som direktivet ställer för svensk del. I ett par avseenden kan dock kompletteringar behöva göras senare i samband med ställningstagandet till motsvarande frågor i aktiebolagslagen.

Direktivets krav på uppgift om filialregister och registreringsnummer på brev och orderblanketter som en filial använder har nära samband med motsvarande krav för bolag enligt det första bolagsdirektivet (68/151/EEG). Frågan om hur detta krav skall regleras i aktiebolagslagen och vilka sanktioner som kan bli nödvändiga i detta sammanhang utreds för närvarande av aktiebolagskommittén (Ju 1990:08). I avvaktan på kommitténs ställningstagande i fråga om aktiebolagslagen regleras det nu nämnda kravet inte i den föreslagna lagen om utländska filialer m. m. Jag återkommer till frågan om lagens bestämmelser om kungörande av vissa uppgifter i filialregistret överensstämmer med det första bolagsdirektivet.

Nuvarande regler om filialer bör således behållas utan större förändringar. En strävan bör vara att i jämförbara avseenden ha samma regler för verksamhet i filialform som för verksamhet i aktiebolagsform. Även svenska medborgare bosatta utomlands som vill bedriva näringsverksamhet i Sverige bör vara skyldiga att utse en föreståndare. Jag återkommer till detta i det följande.

Eftersom den näringspolitiska prövningen upphör, får utländska företag i fortsättningen full valfrihet mellan att bedriva verksamhet i filialform eller genom ett svenskt dotterföretag. Om filialformen väljs, är det tillräckligt att göra en anmälan med erforderliga uppgifter till PRV. Det finns knappast någon anledning att anta att filialformen skulle komma att väljas i nämnvärt ökad omfattning. Dotterbolagsformen blir säkerligen även i fortsättningen den normala.

I det följande behandlar jag vissa frågor av central betydelse.

Begreppet näringsverksamhet

Enligt promemorian skall begreppet näringsverksamhet ha samma innebörd som i annan civilrättslig lagstiftning. Som näringsidkare räknas varje fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk natur och av sådan karaktär att den kan betecknas som yrkesmässig. Kommerskollegium har efterlyst ett klargörande av begreppet näringsverksamhet och hänvisat till motiven till 1968 års lag där viss näringsverksamhet inte omfattas av kravet på tillstånd.

Begreppet näringsverksamhet finns även i 1968 års lag. Enligt förarbetena (prop. 1968:98) skulle byggenreparad som drivs under kortare tid och transportföretags försäljning av egna transporter till eller från Sverige falla utanför tillämpningsområdet och alltså inte kräva tillstånd. Klart är att det i berörda exempel är fråga om näringsverksamhet i vanlig mening. Någon anledning att kräva iakttagande av den nya lagens föreskrifter i vidare omfattning än tidigare finns dock inte. Det är därför nödvändigt att införa en bestämmelse som bemyndigar regeringen att för viss typ av verksamhet meddela föreskrifter om undantag från kravet på filial eller föreståndare där detta inte bedöms nödvändigt för att tillgodose syftet med denna lag. Dessutom bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kunna medge undantag från kravet på filial eller föreståndare, om det finns särskilda skäl. Härigenom får registreringsmyndigheten möjlighet att från fall till fall avgöra om verksamheten måste bedrivas genom filial eller föreståndare.

I 1968 års lag anges särskilt att som näringsidkande även anses deltagande såsom bolagsman i näringsverksamhet som drivs av svenskt handelsbolag. I detta fall krävs således näringstillstånd. Dispensregeln i 1968 års lag har ofta kommit till användning i dessa fall och dispens från filialkravet har regelmässigt beviljats. Det saknas anledning att kräva registrering av sådan verksamhet och någon motsvarande bestämmelse bör inte finnas i den nya lagen.

Rättssubjekt som omfattas av lagen

Utlandssvenskar dvs. svenska medborgare bosatta utomlands är enligt gällande rätt inte underkastade reglerna om näringstillstånd. I promemorian uttalas att man inte velat låta dessa omfattas av lagen eftersom detta skulle bli en utvidgning i förhållande till gällande rätt. Kommerskollegium

har förordnat att även dessa bör vara skyldiga att utse föreståndare. I likhet med kommerskollegium finner jag det inte motiverat att undanta denna kategori. Det finns ingen anledning att ställa lägre krav på svenska medborgare bosatta utomlands och ordningsskäl talar således för att även utlandssvenskar bör omfattas av lagen. I praktiken torde detta få mycket liten betydelse.

Verkställande direktör

Beträffande den som skall utses till verkställande direktör uppställs vissa krav. I aktiebolagslagen (1975:1385) fanns tidigare ett krav på att stiftare, styrelseledamöter och verkställande direktör skulle vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Kravet på svenskt medborgarskap har upphört att gälla den 1 januari 1991 (prop. 1989/90:160). Numera finns enligt 8 kap. 4 § aktiebolagslagen endast ett krav på bosättning i Sverige för halva antalet styrelseledamöter och verkställande direktören med dispensmöjligheter för särskilda fall.

Efter mönster från aktiebolagslagen bör motsvarande regel finnas för verkställande direktör i filial dvs. verkställande direktören skall vara bosatt i Sverige om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. För aktiebolag prövas dessa frågor av kommerskollegium. Jag anser det lämpligt att kommerskollegium också prövar frågor om dispens när det gäller bosättningskravet för verkställande direktör i filial och jag kommer därför föreslå regeringen att det i förordning intas bestämmelser härom. De uttalanden som gjorts i prop. 1989/90:160 torde kunna vara till vägledning när det gäller frågan om dispens skall beviljas.

Vissa registreringsfrågor

Reglerna om filial grundar sig på nuvarande bestämmelser och endast vissa ändringar har företagits. Det är lämpligt att bestämmelserna om filial är kopplade till ett anmälningsförfarande. Med hänsyn till att det endast är fråga om en kontroll av att vissa formföreskrifter är uppfyllda, är det lämpligt att patent- och registreringsverket (PRV), som ju redan är registreringsmyndighet, tar emot anmälningar om filial och ansvarar för den närmare utformningen av de rutiner som kan bli erforderliga i detta sammanhang. Det är lämpligt att i förordning ta in bestämmelser om vad anmälan skall innehålla och vilka handlingar som skall inges i samband härmed. Som exempel kan nämnas att PRV bör infordra uppgift om att företaget är registrerat och bedriver näringsverksamhet i sitt hemland.

Enligt promemorians förslag skall registreringsmyndigheten i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som förs in i filialregistret. Det som förts in i filialregistret och kungjorts skall anses ha kommit till tredje mans kännedom om det inte av omständigheterna framgår att han varken kände till eller bort känna till det som kungjorts. Denna bestämmelse överensstämmer med motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen. Det kan ifrågasättas om denna bestämmelse är förenlig med EG:s första bolagsdirektiv (68/

151/EEG) artikel 3 punkten 6. För det fall att registerinnehåll och kungörelse inte stämmer överens får bolaget enligt vad som där sägs inte åberopa innehållet i kungörelsen men detta kan alltid åberopas av tredje man om inte bolaget visar att han kände till den i registret intagna texten. Kravet på tredje mans kännedom om registerinnehållet synes vara ett krav på vetenskap. Det är därför tveksamt om bestämmelsens ordalydelse är tillräcklig för att uppfylla EG-direktivet. Motsvarande frågeställning finns beträffande aktiebolagslagen, vars förenlighet med EG:s regler för närvarande utreds av aktiebolagskommittén (Ju 1990:08). I avvaktan på ställningstagandet i fråga om aktiebolagslagen bör bestämmelsen utformas på det sätt som skett i gällande aktiebolagslag.

Verksamhet genom föreståndare

Enligt vad som tidigare anförts prövar länsstyrelserna frågan om närings-tillstånd för fysiska personer. Prövningen görs av länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen skall bedrivas. Länsstyrelsernas organisationsnämnd har ifrågasatt om inte kravet på föreståndare bör utgå och om det är lämpligt att ha olika registreringsmyndigheter för filialer och föreståndare.

Kravet på föreståndare bör enligt min mening finnas kvar även i fortsättningen av de skäl som berörts inledningsvis. Jag finner det lämpligt att tills vidare låta länsstyrelserna ha hand om dessa frågor eftersom de har ett nära samband med handelsregistret vilket förs hos länsstyrelsen i varje län. I prop. 1991/92: 51 om en ny småföretagspolitik har regeringen anmält att handelsregistren avses bli överförda till patent- och registreringsverket (PRV) den 1 januari 1993. Detta förutsätter ändringar i handelsregisterlagen (1974:157) vilka ännu inte genomförts. I avvaktan på att dessa ändringar görs bör skriftlig anmälan om vem som är föreståndare och fullmakt för denne inges till länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen skall bedrivas. När handelsregistren överförs till PRV bör även dessa frågor handhas av PRV.

Straff och vite

I promemorian har föreslagits att böter kan ådömas dels den som driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige utan att iaktta vad som gäller om föreståndare dels verkställande direktör som inte fullgör i lagen föreskriven anmälningsskyldighet. Patent- och registreringsverket (PRV) har ifrågasatt det lämpliga i att ha kvar bötesinstitutet för försummade anmälningar om filial och föreslår att vite i stället används i dessa fall i likhet med vad som gäller enligt aktiebolagslagen. Jag delar denna uppfattning och föreslår därför att vite får föreläggas även i det fall att anmälningsskyldigheten inte iakttas.

Några remissinstanser har ifrågasatt om det inte bör finnas straffbestämmelser även för vissa andra fall t.ex. när näringsverksamheten påbörjas innan filialen registrerats. När det gäller filialer torde marknaden själv reglera dessa situationer genom att det ter sig svårt att underlåta registre-

ring eftersom detta ofta kontrolleras av banker och leverantörer m.fl. Straffbestämmelser har således begränsat värde och mindre praktisk betydelse i dessa sammanhang.

Lagrådet har framhållit att ett utländskt företag utan sanktioner kan driva näringsverksamhet i Sverige trots att lagens bestämmelser om registrering och verkställande direktör m.m. inte har iakttagits och att denna avsaknad av straffbestämmelser kan tänkas bli utnyttjad av mindre seriösa företag. Enligt lagrådets mening kan det t. ex. inte uteslutas att en i Sverige bosatt fysisk person i syfte att undandra sig olika skyldigheter väljer att förvärva ett företag med säte i utlandet och bedriva sin verksamhet här genom detta utländska företag.

Med hänsyn till lagrådets påpekande finner jag det motiverat att införa en straffbestämmelse. Denna straffbestämmelse bör dock ha den innebörden att den kan dömas till böter som för ett utländskt företags räkning driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige utan att verkställande direktör utsetts. Underlåtenhet att utse vice verkställande direktör skall givetvis inte föranleda straff. Enligt vad som tidigare anförts är det den verkställande direktören som skall göra anmälan om registrering av filialen och som kan föreläggas vite av registreringsmyndigheten om han underlåter detta.

Vite får enligt promemorians förslag användas när vissa handlingar inte insänts till registreringsmyndigheten. Genom en ändring i aktiebolagslagen (prop. 1990/91:198) har det införts skärpta regler beträffande underlåtenhet att till PRV inge årsredovisning och revisionsberättelse. Om verkställande direktören och styrelseledamöterna underlåter att inom femton månader från räkenskapsårets utgång inge dessa handlingar kan de drabbas av personligt betalningsansvar för bolagets därefter uppkommande förpliktelser. Lagändringen har trätt i kraft den 1 januari 1992. Kommerskollegium har föreslagit att motsvarande regel bör finnas även för verkställande direktör i filial. Med hänsyn till filialformens speciella karaktär finner jag det inte nödvändigt att införa en regel av nu nämnt slag utan vitessanktionen får anses vara tillräcklig i detta fall.

Vad gäller utdömandet av vite har det i promemorian föreslagits att förelagt vite får utdömas av registreringsmyndigheten. Hovrätten för Västra Sverige och kammarrätten i Stockholm har båda invänt att detta inte överensstämmer med vad som uttalades i förarbetena till lagen (1985:206) om viten och att legalitetssynpunkter talar för att den myndighet som förelagt vitet inte bör ges befogenhet att också döma ut vitet. I förarbetena till lagen om viten (prop. 1984/85:96 s. 38) uttalades bl. a. att ett utdömande av vite måste föregås av en noggrann prövning med hänsyn till att s. k. materiella viten kan avse betydande belopp. Vidare uttalades att principiella skäl talar mot en ordning enligt vilken denna prövning mera generellt görs av den myndighet som förelagt vitet och att denna myndighet måste anses inta en motpartsställning gentemot den mot vilken föreläggandet riktas. Enligt min mening bör dock registreringsmyndigheten utdöma vitet i de fall det här blir fråga om. Av aktiebolagslagen framgår att vite i liknande fall utdöms av registreringsmyndigheten och det kan knappast komma i fråga att ha en annan reglering när det gäller filialer. Någon

Ikraftträdande m. m.

Några remissinstanser bl. a. kammarrätten i Stockholm har föreslagit att lagen skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer med hänsyn till ovissheten när EES-avtalet undertecknas. Frågan om när EES-avtalet undertecknas är emellertid inte avgörande eftersom även andra skäl talar för att införa en ny lag. Jag föreslår därför att den nya lagen träder i kraft den 1 juli 1992. Vissa övergångsbestämmelser är nödvändiga. Jag återkommer till detta i specialmotiveringen (avsnitt 6).

Kostnadskonsekvenser

Administrativt innebär den avskaffade tillståndsprövningen besparingar. Kommerskollegiums uppgifter enligt 1968 års lag (näringsstillstånd för utländska företag och överklagade näringsstillstånd för utlänningar) upphör. Även länsstyrelsernas uppgifter vad gäller näringsstillstånd för utlänningar upphör. Endast den mycket begränsade uppgiften att administrera anmälan om föreståndare och förvara fullmakt för denne kommer att återstå för länsstyrelsernas del. För regeringens del bortfaller överklaganden av kommerskollegiums beslut. Dessa har emellertid endast uppgått till ett eller två fall om året. Patent- och registreringsverkets uppgifter blir i stort sett oförändrade. Möjligen kan de komma att öka något genom att verket får den första kontakten med utländska företag i filialärenden.

4 Följdändringar i viss annan lagstiftning

Den nya lagen föranleder några redaktionella ändringar i bankrörelselagen (1987:617), lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, lagen (1988:606) om finansbolag och lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige. I lagen (1986:436) om näringsförbud har vidare, i enlighet med lagrådets förslag, intagits en hänvisning till den nya lagen.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har det inom näringsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om utländska filialer m. m.,
2. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617).
3. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
4. lag om ändring i lagen (1988:606) om finansbolag,
5. lag om ändring i lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige.

6 Specialmotivering

Förslag till

Lag om utländska filialer m. m.

Med hänsyn till remissinstansernas påpekanden har lagens namn ändrats på så sätt att det tydligare framgår att det är utländska filialer som avses.

1 §

I *första stycket* anges lagens tillämpningsområde. Vad som avses med näringsverksamhet och vilka rättssubjekt som omfattas av lagen har utvecklats i den allmänna motiveringen och jag hänvisar därför till denna.

I *andra stycket* erinras om att även andra föreskrifter om näringsverksamhet i Sverige kan gälla för den verksamhet som omfattas av lagen. Med detta avses bl. a. sådana bestämmelser om tillstånd som kan gälla för viss typ av verksamhet. Som exempel på verksamheter som kräver olika typer av tillstånd kan nämnas hotell- och restaurangnäringen. Vidare kan nämnas att de rättssubjekt som omfattas av lagen givetvis är underkastade reglerna om bokföring i bokföringslagen (1976:125). När det gäller bokföringslagens tillämpning på verksamhet som bedrivs genom föreståndare återkommer jag till denna fråga i specialmotiveringen till 24–26 §§.

I det till lagrådet remitterade förslaget fanns en definition på vad som skulle avses med utländskt företag. Enligt denna definition skulle härmed avses en juridisk person som är bildad enligt lagen i en främmande stat. Under lagen skulle således falla alla utländska sammanslutningar och inrättningar, som enligt den svenska rättsordningen kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter.

Några remissinstanser har invänt att begreppet juridisk person inte är entydigt och att det i vissa länders lagstiftning finns associationsformer som inte betraktas som juridiska personer samt att alla utländska rättsordningar inte använder begreppet.

Lagrådet har anfört att definitionen är olämplig och att det inte kan utläsas att bedömningen skall ske på grundval av den svenska rättsordningen. Även lagrådet har framhållit att det finns utländska företagsformer som enligt svensk rätt skulle betraktas som juridiska personer men som inte tillerkänns sådan ställning enligt den främmande statens rättsordning och att även det omvända fallet kan förekomma. Enligt lagrådets mening är det därför inte helt lätt att med utgångspunkt i begreppet juridisk person definiera vilka utländska företag som skall omfattas av den nya lagen. Lagrådet ifrågasätter också om ett i så många hänseenden svårbestämt begrepp som juridisk person är ägnat att ligga till grund för bestämning av

tillämpningsområdet för en internationellt inriktad lagstiftning. Enligt lagrådets mening kan problemet lösas genom att man avstår från en uttrycklig definition på utländskt företag. Av 1 § första stycket får anses följa att ett utländskt företag är någon som — utan att vara fysisk person eller svenskt företag — bedriver näringsverksamhet i Sverige. Med hänsyn till lagens utformning i övrigt synes denna negativa bestämning av utländskt företag vara tillfyllest och lagrådet har erinrat om de möjligheter som enligt 2 § tredje och fjärde stycket föreligger för regeringen att undanta vissa utländska företag från kravet på filial.

Jag ansluter mig till lagrådets uppfattning och definitionen har därför fått utgå ur lagtexten.

2 §

Enligt denna bestämmelse skall ett utländskt företag bedriva sin näringsverksamhet genom filial. För utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare som vill bedriva näringsverksamhet i Sverige skall det finnas en i Sverige bosatt i föreståndare.

Paragrafens *tredje stycke* ger regeringen möjlighet att för viss typ av verksamhet meddela föreskrifter om undantag från kravet på filial eller föreståndare om iakttagande av detta krav inte bedöms nödvändigt för att tillgodose syftet med denna lag. Sådan verksamhet som enligt 1968 års lag inte kräver tillstånd torde härigenom kunna undantas. Genom denna möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om undantag kan bestämmelserna också på ett smidigt sätt anpassas till ändrade förhållanden.

Enligt paragrafens *fjärde stycke* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge undantag från kravet på filial eller föreståndare, om det finns särskilda skäl. Bestämmelsen är dock avsedd att tillämpas restriktivt och i kravet på särskilda skäl ligger att behovet av den särskilda anknytningen till Sverige ter sig överflödigt i det aktuella fallet. I enlighet med lagrådets förslag har den i lagtexten tidigare inskjutna begränsningen "för särskilt fall" fått utgå eftersom det ändå framgår att tillämpning av denna bestämmelse kan komma i fråga endast i enskilt fall.

3 §

I denna paragraf erinras om att särskilda bestämmelser gäller för vissa utländska företag att driva verksamhet i Sverige. I lagarna som upptas under punkterna 1 — 3 hänvisas till bestämmelserna om filial i denna lag.

4 §

Denna bestämmelse överensstämmer med vad som sägs i 1968 års lag.

5—7 §§

Bestämmelserna upptar regler om firma och har med vissa redaktionella ändringar förts över från 1968 års lag.

Paragraferna upptar regler om verkställande direktör och vilka krav som ställs på denne. Angående frågan om dispens från bosättningskravet hänvisas till vad som sagts i den allmänna motiveringen.

Enligt 9 § får verkställande direktören inte vara underkastad näringsförbud. Kommerskollegium har föreslagit att denna fråga regleras i lagen (1986:436) om näringsförbud i likhet med vad som bl. a. gäller för styrelseledamot och verkställande direktör i aktiebolag. Med hänsyn till denna lags speciella karaktär är det av värde att direkt kunna utläsa vilka krav som uppställs.

Lagrådet har framhållit att intresset av att upprätthålla en konsekvent systematik i lagstiftningen starkt talar för att frågan om näringsförbud tas upp i näringsförbudslagen. *Lagrådet* har emellertid godtagit att regleringen om näringsförbud får sin plats i 9 § men för tydlighetens skull föreslagit att det i näringsförbudslagen tas in en erinran om regleringen i filiallagen. I enlighet med *lagrådets* förslag har det i näringsförbudslagen intagits en hänvisning med denna innebörd.

Om det finns särskilda skäl får enligt 10 § *andra stycket* regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge undantag i fråga om fullmaktens innehåll för filial till utländskt bankföretag. Det bör således tillkomma finansinspektionen att medge sådant undantag. Bestämmelsen har förts över från 1968 års lag. I likhet med vad som uttalades i prop. 1989/90:116 kan det inte uteslutas att utländsk lagstiftning i vissa fall hindrar en bank att utfärda en så omfattande fullmakt som krävs enligt bestämmelsens första stycke. Undantag bör dock inte ges med mindre inspektionen fått garantier för att verkställande direktören eller någon annan här i landet bosatt person har behörighet att ta emot stämning och föra bankens talan inför domstol. Av samma skäl som redovisats beträffande 2 § fjärde stycket har i enlighet med *lagrådets* förslag begränsningen "för särskilt fall" fått utgå ur lagtexten.

11–14 §§

Paragraferna innehåller regler om bokföring och revision och på förslag av *lagrådet* har rubriken till paragraferna ändrats.

Beträffande revisor har företaget enligt 12 § möjlighet att välja mellan auktoriserad eller godkänd revisor. Med hänsyn till filialformens speciella karaktär saknas anledning att införa motsvarande bestämmelser som finns för aktiebolag med krav på auktoriserad revisor i vissa fall.

I 14 § uttalas att för filialens bokföring och revision gäller, utöver vad som föreskrivits i 11–13 §§, i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag. Bokföringsnämnden och Industriförbundet har båda påpekat att tillämpningsproblem kan uppstå genom hänvisningen till svenskt företag av motsvarande slag. Industriförbundet har hänvisat till att det för svenska aktiebolag gäller olika stränga krav beroende på bolagets storlek.

Flera bestämmelser i aktiebolagslagen angående redovisning hänvisar

till 10 kap. 3 § aktiebolagslagen där det närmare anges vilka bolag som är skyldiga att ha en auktoriserad revisor. Här nämns att en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad bl. a. om tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränsbelopp som motsvarar 1000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde under den sista månaden av respektive räkenskapsår.

Hänvisningen till företag av motsvarande slag finns i 1968 års lag och har såvitt känt inte föranlett några praktiska problem. Enligt min mening är det naturligt att vid jämförelsen låta filialens storlek vara avgörande och beträffande kravet på redovisning ta ledning av bestämmelsen i aktiebolagslagen.

Lagrådet har påpekat att det av lagtexten klarare bör framgå om de för ett svenskt företag gällande bestämmelserna skall tillämpas inte bara i fråga om filialens bokföring utan också beträffande filialens revision. Avsikten är att det svenska regelsystemet skall vara vägledande även på revisionsområdet och i enlighet med lagrådets förslag har därför det tidigare i lagtexten använda ordet redovisning bytts ut mot revision. Efter förslag av lagrådet har vidare hänvisningen till de för svenska företag gällande reglerna flyttats från 11 § till en ny 14 § så att den allmänna hänvisningen till de regler som gäller för svenska företag blir sekundär i förhållande till bestämmelserna i 12 och 13 §§.

15–17 §§

Paragraferna upptar vissa regler om vad som skall iaktas vid registrering.

18–21 §§

Paragraferna behandlar frågor om avregistrering. Här anges i vilka situationer en filial skall avregistreras. Vidare föreskrivs i vilka fall anmälan om sådan avregistrering skall göras av verkställande direktören och när anmälan kan göras av annan.

Enligt 20 § kan filialen avregistreras även utan anmälan, bl. a. om det klarläggs att företaget eller filialen upphört med sin verksamhet eller att filialen saknar behörig verkställande direktör och denna brist inte avhjälpas utan dröjsmål. Det förutsätts att registreringsmyndigheten innan avregistrering sker tar kontakt med det utländska företags ägare. Avregistrering kan också ske för det fall att handlingar enligt 13 § inte sänts in till registreringsmyndigheten för något av de två senaste räkenskapsåren. Denna grund för avregistrering motsvarar en av likvidationsgrunderna i aktiebolagslagen.

22–23 §§

Paragraferna upptar vissa regler om kungörande av uppgifter i filialregistret. Angående frågan om dessa reglers överensstämmelse med EG:s direktiv hänvisar jag till vad som sagts i den allmänna motiveringen.

Paragraferna reglerar vad som gäller för verksamhet genom föreståndare.

När det gäller kravet i 24 § på att föreståndaren inte får vara underkastad näringsförbud och av vilken lag detta skall framgå hänvisas till vad som sagts i specialmotiveringen till 9 §. *Lagrådet* har framhållit att hänvisningen i näringsförbudslagen även bör avse föreståndare och förslaget till ändring i näringsförbudslagen upptar också denna kategori.

Beträffande skälen till varför länsstyrelserna tills vidare bör ha hand om anmälningarna och fullmakterna för föreståndare vill jag hänvisa till vad som sagts i den allmänna motiveringen.

Lagrådet har anfört att det i det remitterade lagförslaget finns komplett-erande regler om bokföring för företag som bedriver verksamhet genom filial, men att några sådana bestämmelser inte finns för näringsverksamhet som bedrivs av en i utlandet bosatt fysisk person. Av 1 § andra stycket framgår att för verksamhet som omfattas av lagen gäller även andra föreskrifter om näringsverksamhet i Sverige. Enligt *lagrådet* kan det diskuteras om denna allmänna hänvisning i 1 § andra stycket ger fysiska personer tillräcklig vägledning om hur bokföringsskyldigheten skall fullgöras. Bedrivs verksamheten enbart i Sverige gäller bokföringslagen fullt ut men tvekan kan uppstå om en näringsidkare, som bedriver verksamhet såväl inom som utanför Sverige, skall låta all verksamhet omfattas av bokföringslagens regler eller om bokföringslagen bara skall gälla den svenska delen av verksamheten. För att undanröja osäkerheten om hur en fysisk person skall fullgöra sin bokföringsskyldighet har *lagrådet* föreslagit att lagtexten kompletteras med en uttrycklig föreskrift om att näringsverksamheten i Sverige skall ha en egen bokföring som är skild från verksamheten i utlandet. Av den allmänna bestämmelsen i 1 § andra stycket följer då att bokföringslagen blir tillämplig på den svenska delen av verksamheten.

Jag delar *lagrådets* uppfattning och i lagen har därför införts en ny paragraf med det angivna innehållet.

27 §

I *första stycket* anges vilka beslut som får överklagas till kammarrätten. Enligt promemorians förslag skulle beslut som här avses kunna överklagas inom två månader från beslutets dag. Kammarrätten i Stockholm har föreslagit att bestämmelserna i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) om tre veckors besvärstid bör gälla och att överklagandetiden räknas från den dag klaganden fick del av beslutet. Eftersom denna besvärstid gäller för flertalet målgrupper som handläggs vid kammarrätt finner jag det lämpligt att ha samma besvärstid för beslut av nu nämnt slag. Lagtexten har därför utformats i enlighet härmed.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter i registreringsärenden. Eftersom det här är frågan om mer än verkställighetsföreskrifter är ett särskilt bemyndigande nödvändigt.

29 – 30 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser om i vilka situationer böter och vite kan komma i fråga. Detta har ingående berörts i den allmänna motiveringen och jag hänvisar därför till denna.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1992 och härigenom upphävs lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till en bestämmelse i 1968 års lag som ersatts genom en bestämmelse i den nya lagen, skall den nya bestämmelsen tillämpas. Den nya lagen tillämpas även när filialen har registrerats enligt äldre bestämmelser. Sådan äldre registrering anses som registrering enligt den nya lagen. Näringstillstånd för utomlands bosatt utländsk medborgare som meddelats enligt äldre bestämmelser skall gälla som anmälan enligt den nya lagen. Utomlands bosatt svensk medborgare som i Sverige bedriver näringsverksamhet vid den nya lagens ikraftträdande är inte skyldig att göra anmälan och inge fullmakt enligt 25 § före den 1 oktober 1992.

7 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om utländska filialer m. m.,
2. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
3. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
4. lag om ändring i lagen (1988:606) om finansbolag,
5. lag om ändring i lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige,
6. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

1 Remissförfarandet

Promemorian (Ds 1991:36) Utlänningars rätt att idka näring i Sverige har remissbehandlats.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av kommerskollegium, överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB), finansinspektionen, riksskatteverket (RSV), närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), patent- och registreringsverket (PRV), riksrevisionsverket (RRV), statistiska centralbyrån (SCB), länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), rikspolisstyrelsen (RPS), näringsfrihetsombudsmannen (NO), statens pris- och konkurrensverk (SPK), Hovrätten för Västra Sverige, kammarrätten i Stockholm, Bokföringsnämnden (BN), Grossistförbundet Svensk Handel, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svensk Industriförening, Svenska Arbetsgivareföreningen, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Sveriges Försäkringsförbund, Sparbanksgruppen AB, Sveriges Civilingenjörssförbund (CF), Sveriges Industriförbund och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO). Aktiebolagskommittén har förklarat att kommittén avstår från att yttra sig.

2 Synpunkter

Remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt förslaget eller lämnat förslaget utan erinran.

Kommerskollegium delar de överväganden som görs i promemorian beträffande behovet av att slopa kravet på tillstånd för utlänningar och utländska företag som skall driva näring i Sverige. När det gäller den närmare utformningen av förslaget lämnar kollegiet bl.a. följande synpunkter.

Begreppet näringsverksamhet och frågan under vilka förutsättningar man skall anse att näringsverksamheten drivs i Sverige behandlas ytterst kortfattat i promemorian. Där anges endast att någon ändring i förhållande till vad som tidigare gällt inte är avsedd och att begreppet därtör ha samma innebörd som i annan civilrättslig lagstiftning. I motiven till den nu gällande lagen (prop. 1968:98) ges en del exempel på dels vad som avses med näringsverksamhet, dels näringsverksamhet för vilken tillstånd inte krävs. Som exempel på näringsverksamhet som inte kräver tillstånd kan nämnas byggentreprenad som drivs under kortare tid och transportföretags försäljning av egna transporter till och från Sverige. Av förslaget framgår inte om sådan näringsverksamhet som för närvarande kan drivas utan tillstånd och därmed utan registrering i framtiden skall registreras. För tillämpningen av den nu föreslagna lagen är det väsentligt att det står klart vad som i detta sammanhang menas med att driva näring i Sverige. Kollegiet efterlyser därför ett klagörande.

I promemorian föreslås (3 §) att ansökningar om undantag från lagens bestämmelser skall prövas av regeringen. De frågor som främst torde bli

aktuella är undantag från kravet att för en filial eller en utomlands bosatt utländsk medborgare utse en i Sverige bosatt verkställande direktör respektive föreståndare. Även kravet på att över huvud taget registrera en filial liksom andra frågor kan bli aktuella. Förvaltningsärenden bör i möjligaste mån delegeras till myndigheter. Kollegiet prövar för närvarande dels frågor om tillstånd för utländska företag att idka näring i Sverige, dels överklaganden av länsstyrelsens beslut i fråga om näringstillstånd för utländsk medborgare. Kollegiet prövar vidare frågor om undantag från aktiebolagslagens krav på bl. a. bosättning i Sverige för styrelseledamot och verkställande direktör. Även undantag från krav som uppställs i det nu aktuella lagförslaget kan därför lämpligen prövas av kollegiet.

Enligt 2 § i förslaget skall det finnas en i Sverige bosatt föreståndare för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utomlands bosatt utländsk medborgare. I promemorian hänvisas till att Romfördraget inte hindrar utlänningskontroll som motiveras av allmän ordning, säkerhet och hälsa. Kollegiet kan emellertid inte finna det motiverat att i detta hänseende ställa lägre krav på svenska än på utländska medborgare. Här kan en jämförelse göras med de bestämmelser som gäller enligt aktiebolagslagen för styrelseledamot, verkställande direktör, m. fl. I aktiebolagslagen ställs vissa krav vad gäller bosättning i Sverige medan samtliga krav som rör medborgarskap har slopats. Kollegiet, som har förståelse för att man inte vill införa nya restriktioner genom att kräva att även svenska medborgare bosatta utomlands skall utse föreståndare för näringsverksamhet i Sverige, vill ändå förorda en sådan ordning.

För utländska företag som vill driva näring i Sverige är filialformen ett alternativ till aktiebolagsformen. Enligt kollegiets uppfattning är det därför lämpligt att i möjligaste mån anpassa de krav som ställs på filialer till vad som gäller enligt aktiebolagslagen.

Enligt förslagets 17 § skall verkställande direktörens förvaltning och filialens räkenskaper granskas av en auktoriserad revisor. Här anser kollegiet att aktiebolagslagens bestämmelser bör tjäna som förebild och att även en godkänd revisor bör kunna utses som revisor i vissa filialer.

När det gäller verkställande direktörens åligganden i fråga om att ge in årsredovisning och revisionsberättelse till registreringsmyndigheten (18 §) vill kollegiet erinra om förslaget i regeringens proposition 1990/91:198 om vissa ändringar i aktiebolagslagen. Där föreslås att underlåtenhet att ge in ifrågavarande handlingar i vissa kvalificerade fall skall medföra att styrelseledamöter och verkställande direktörer blir personligt ansvariga för bolagets förpliktelser. Skäl att i detta hänseende göra skillnad mellan verkställande direktör för filial till utländska företag respektive för svenskt aktiebolag torde inte föreligga.

I lagförslagets 12 och 27 §§ har skrivits in att en verkställande direktör respektive en föreståndare inte får ha näringsförbud. I likhet med vad som gäller för exempelvis styrelseledamot och verkställande direktör i aktiebolag bör denna fråga regleras i lagen (1986:436) om näringsförbud.

Finansinspektionen har från sina utgångspunkter ingen annan erinran mot promemoriaförslaget än att det bör noteras, vilket inte direkt sker i promemorian, att särskilda bestämmelser om rätt för utländska företag att

driva verksamhet gäller även för värdepappersföretag enligt 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och för finansbolag enligt 5 a § lagen (1988:606) om finansbolag. Även om dessa bestämmelser också fortsättningsvis kommer att gälla med den uppläggning lagförslaget har vore det att föredra om detta direkt framgår av den föreslagna lagen på sätt som sker i den lag om ändring (1991:1022) i 1968 års lag som trädde i kraft den 1 augusti i år.

Riksskatteverket (RSV) tillstyrker förslaget men vill samtidigt göra följande påpekanden.

Det framhålls i specialmotiveringen (s. 35) att begreppet "näringsverksamhet" har samma innebörd som i annan civilrättslig lagstiftning. Det kan tilläggas att uttrycket numera även används inom skattelagstiftningen.

Lagen är tillämplig på näringsverksamhet "som bedrivs i Sverige...". Detta uttryckssätt är enligt RSV:s mening alltför vagt och bör utvecklas ytterligare. Uttrycket ger inte besked huruvida ett utländskt företag bedriver näringsverksamhet här i riket enbart genom att från utlandet administrera och tillhandahålla svensk eller utländsk arbetskraft vid en entreprenad i Sverige. I skattelagstiftningen har detta klarlagts genom att till definitionen av fast driftställe lagts "plats för byggnads-, anläggnings- eller installationsverksamhet" (p. 3 av anvisningarna till 53 § kommunalskattelagen). Trots detta upplever skatteförvaltningen att betydande kontrollsvårigheter föreligger att kartlägga sådan typ av verksamhet här i landet. Som en följd av den eftersatta kontrollen erlägger många företag inga eller för låga arbetsgivaravgifter och en stor andel av arbetstagarna betalar ingen eller för låg skatt på sina inkomster.

Lagförslaget gäller utländska företag och utomlands bosatta utländska medborgare. Med utländskt företag förstås en juridisk person som är bildad enligt lagen i en främmande stat. Om begreppet juridisk person skall bedömas enligt hemlandets lagstiftning kommer vissa associationer som inte betraktas som juridiska personer i hemlandet att kunna bedriva näring i Sverige utan registreringskyldighet. I Sverige betraktas t.ex. handels- och kommanditbolag som juridiska personer medan motsvarande bolagstyper i Tyskland, offene Handelsgesellschaft och Kommanditgesellschaft, inte behandlas som juridiska personer.

RSV påpekar att ansvarsbestämmelser saknas när det gäller utländska företag som bedriver näringsverksamhet i Sverige innan registrering har skett och utan att utse verkställande direktör.

RSV efterlyser vidare uttalanden om hur tillsynen kommer att ske över att lagen efterlevs. Det vore olyckligt om lagen kommer att uppfattas som verkningslös beträffande sådana företag och företagare, vilka det är särskilt angeläget att tidigt få kännedom om.

Patent- och registreringsverket (PRV) tillstyrker promemorians huvudförslag att kravet på näringstillstånd avskaffas. PRV är också positivt till den förenkling i regelsystemet som ligger i att ett företag som vill starta en filial i Sverige i fortsättningen normalt bara skall behöva vända sig till en svensk myndighet (PRV) för att få den nödvändiga registreringen.

PRV uppfattar förslaget så att frågan huruvida en juridisk person skall anses föreligga eller ej primärt skall bedömas efter lagen i det land där det

utländska företaget är registrerat. Härvid kan i vissa fall tveksamheter uppstå eftersom alla utländska rättsordningar inte använder begreppet juridisk person. Vidare kan enligt utländsk lag andra företagsformer omfattas av begreppet juridisk person, än vad som är fallet i Sverige. Det kan därför finnas behov av att utreda detta närmare vid registrerstillsfallet. PRV föreslår därför att registreringsmyndigheten skall ges rätt att, i förekommande fall, av sökanden kräva in bevis om att registrering skett i hemlandet och att företaget är juridisk person.

PRV anser att förslaget ej tillräckligt klart anger den nya lagens sakliga tillämpningsområde. Exempelvis saknas egentlig belysning i motiven av hur de historiska undantagen på kravet på näringstillstånd och därmed registrering i fortsättningen skall uppfattas. Vidare föreligger oklarhet beträffande institutet filial för deltagande i svenskt handelsbolag och om registrering fortfarande skall krävas i sådana fall (jfr 29 § i nuvarande filiallagen). PRV föreslår därför att ett klarläggande i detta avseende sker i lagförslaget.

Beträffande bestämmelsen rörande filialens revisorer vill PRV föreslå att det även skall ges möjlighet att utse en revisorssuppleant. För att få överensstämmelse med aktiebolagslagens bestämmelser bör det även föreskrivas att huvudansvarig för revisionen skall anmälas och registreras om revisionsbolag utses till revisor.

PRV föreslår att det i lagen tas in en bestämmelse som ålägger filialens verkställande direktör att anmäla för registrering det utländska företags (och därmed filialens) räkenskapsår. Motivet för detta förslag är att det bör råda likhet mellan filialer och aktiebolag när det gäller PRV:s möjligheter till bevakning av att årsredovisning m. m. sänds in till registreringsmyndigheten i rätt tid och omfattande rätt räkenskapsperiod.

För att få överensstämmelse med aktiebolagslagen föreslår PRV även att ordet "redovisningshandlingar" byts ut mot ordet "årsredovisning". Enligt 11 kap. 1 § aktiebolagslagen definieras årsredovisning såsom omfattande resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse.

PRV ifrågasätter det lämpliga i att ha kvar bötesinstitutet för försummade ansökningar om filial. PRV föreslår i stället att man, i likhet med vad som gäller i aktiebolagslagen, använder vite i dessa fall. De situationer, där enligt aktiebolagslagen böter förekommer, har ingen tillämplighet i förslaget till ny filiallag.

Angående tidpunkten för lagens ikraftträdande framhåller PRV det angelägna i att en ny filialförordning kan föreligga fastställd till sitt innehåll åtminstone två månader före den tänkta tidpunkten för lagens och förordningens ikraftträdande. PRV bedömer att två månader är den tid som behövs för att ta fram nytt informationsmaterial och för att utbilda personalen i de nya rutiner som behöver införas bl. a. på grund av att PRV övertar granskning som förut gjorts på kommerskollegium.

PRV föreslår vidare att det i övergångsbestämmelserna stadgas en skyldighet för verkställande direktör i redan befintliga filialer att anmäla för registrering de förhållanden som skall registreras enligt den nya lagen. Härvid bör lagens bestämmelser om föreläggande och vite vid försummad anmälan äga motsvarande tillämpning.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON) har, i enlighet med remisslistan, skickat promemorian på underremiss till samtliga länsstyrelser. 23 länsstyrelser har svarat på remissen. Samtliga tillstyrker eller har ingen erinran mot förslaget att slopa tillståndsplikten. Några länsstyrelser ifrågasätter dock om kravet på näringstillstånd skall slopas även för medborgare från länder utanför EG.

LON tillstyrker att kravet på näringstillstånd slopas enligt förslaget i promemorian. Om institutet näringstillstånd skall utmönstras ur lagstiftningen bör detta ske generellt. Institutet har, vilket också framhålls av en del länsstyrelser, spelat ut sin roll. Antalet ärenden är få och det är i ett ytterst ringa antal fall som tillstånd vägras. I och för sig kan man väl tänka sig att redan kravet på tillstånd är avhållande såtillvida att de mest belastade potentiella sökandena avstår från att över huvud taget söka. Några belägg för att det förhåller sig på det viset finns emellertid inte. LON kan dock tänka sig att gå längre och ifrågasätter om inte även kravet på föreståndare bör utgå ur förslaget till ny lag. Detta har föreslagits av ett par länsstyrelser, bl. a. länsstyrelsen i Stockholms län.

Hovrätten för Västra Sverige har inga invändningar mot en reglering av det huvudsakliga innehåll som skisseras i promemorian men anser att vissa av de frågor som behandlas i denna bör övervägas ytterligare.

Lagförslaget innebär en näringsfrihet i Sverige inte bara för rättssubjekt inom EG och EES utan också för sådana i samtliga länder i världen. Detta väcker frågan dels vilka konsekvenser en sådan generell öppning kan tänkas få, dels om en sådan näringsfrihet är förenlig med de fördrag som ingåtts eller övervägs med EG- och EES-länderna eller mellan dessa länder.

Näringsverksamhet kan i andra länder bedrivas under ett stort antal former bl. a. genom olika typer av juridiska personer. Det finns anledning att anta, att dessa inte alla gånger är jämförbara med juridiska personer i Sverige. Detta kan förutsättas ge upphov till svårigheter för registreringsmyndigheten. När det gäller EFTA- och EG-länderna är problemet kanske överblickbart, men det är knappast fallet i fråga om hela världen.

En straffbestämmelse bör övervägas även för det fall att någon driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige innan registrering av eller anmälan om verksamheten har skett.

Det föreslagna bemyndigandet för registreringsmyndigheten att få döma ut ett förelagt vite stämmer inte överens med de allmänna intentioner som kommit till uttryck i lagen (1985:206) om viten (jmf prop. 1984/85:96 särskilt s. 38). Man bör undvika att ge den myndighet som förelagt ett vite befogenhet att också döma ut detta.

Kammarrätten i Stockholm ansluter sig till förslaget att upphäva kravet på näringstillstånd för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

Domstolen har inte några erinringar mot att vissa beslut i registreringsfrågor skall få överklagas hos kammarrätt. I promemorian föreslås emellertid att överklagandetiden skall vara två månader från beslutets dag. Kammarrätten förordar – särskilt med hänsyn till att registrering enligt försla-

get kommer att ske efter endast ett anmälningsförfarande — att i stället, i enlighet med vad som gäller för flertalet målgrupper som handläggs vid kammarrätt, bestämmelserna i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) om tre veckors besvärstid får gälla. I överensstämmelse med vad som gäller enligt nämnda lagrum bör vidare överklagandetiden räknas inte från beslutets dag utan från den dag då klaganden fick del av beslutet. Möjligen kan vad som föreslagits i promemorian i denna del förklaras av att delgivning i vissa fall kan behöva ske med företag i utlandet vilka kan ha upphört med sin verksamhet. Det kan här påpekas att tiden för överklagande av kammarrättsavgöranden i dessa mål, liksom hittills, kommer att vara tre veckor från delgivningen.

Det ankommer enligt förslaget på registreringsmyndigheten att utdöma viten. Enligt 6 § lagen (1985:206) om viten (viteslagen) prövas frågor om utdömande av viten av länsrätt, i allmänhet på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet. Inför valet av prövningsinstans diskuterades i förarbetena olika lösningar. Föredragande departementschefen anförde (prop. 1984/85:96 s. 36 ff) bl.a. att med hänsyn till att s.k. materiella viten (jfr prop. s. 18) ibland kan avse betydande belopp det är uppenbart att ett utdömande av vite måste föregås av en noggrann prövning, bl.a. från legalitetssynpunkter. Principiella skäl talade enligt departementschefen mot en ordning enligt vilken denna prövning mera generellt skulle göras av den myndighet som har förelagt vitet. Denna måste nämligen anses inta en motpartsställning gentemot den mot vilken föreläggandet har riktats. På sålunda anförda skäl finner kammarrätten att även på här förevarande område den gängse ordningen bör gälla och föreslår därför att frågor om utdömande av viten prövas i den ordning som föreskrivs i viteslagen.

Enligt promemorian skall den föreslagna lagstiftningen träda i kraft den 1 juli 1992. Med hänsyn till ovissheten om när EFTA-staterna kan komma att underteckna ett avtal om Europeiskt Ekonomiskt Samarbetsområde (EES) förordar kammarrätten att riksdagen överlåter åt regeringen att besluta om dagen för ikraftträdande.

Bokföringsnämnden (BFN) anser att lagförslaget i huvudsak väl reglerar bokföringen hos utländska företags filialer i Sverige. Det kan dock eventuellt uppkomma svårigheter att definiera vad som avses med svenskt företag av motsvarande slag, då utländska företagsformer inte självklart kan jämföras med svenska.

När det gäller utomlands bosatt utländsk medborgare som bedriver näringsverksamhet i Sverige anser BFN att det i lagen bör anges att för dennes bokföring och redovisning gäller samma regler som för i Sverige bosatt näringsidkare. Genom ett sådant tillägg blir reglerna för näringsidkare tydligare och likformiga med reglerna för utländska filialer.

Svenska Bankföreningen och Svenska Fondhandlareföreningen anför bl.a. att för utländska bankers möjlighet att bedriva verksamhet genom filial gäller särskilda regler. Enligt 1 kap. 4 § bankrörelselagen (1987:617) har utländska banker rätt att öppna filial i Sverige om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet. En hänvisning till nämnda lagrum finns också i den nuvarande lagen

om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket. I lagförslaget saknas emellertid en motsvarande hänvisning. Den nya lagen bör till undvikande av missförstånd kompletteras med en hänvisning till 1 kap. 4 § bankrörelselagen såvitt avser bankföretag.

Industriförbundet anför bl. a. att bestämmelsen om filialens bokföring och redovisning, som hänvisar till vad som gäller för ett svenskt bolag "av motsvarande slag", är oklar. För svenska aktiebolag gäller på flera punkter olika stränga krav beroende på bolagets storlek (se t. ex. ABL 11:5, 11:9 och 11:12 jämförda med ABL 10:3). Det vore därför önskvärt att det i bestämmelsen om filialers redovisning klart framgick hur denna gränsdragning skall göras beträffande filialer.

Prop. 1991/92:88

Bilaga 1

1 Förslag till

Lag om utländska filialer m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Denna lag gäller formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare.

Med ett utländskt företag avses i denna lag en juridisk person, som är bildad enligt lagen i en främmande stat.

För verksamhet som omfattas av lagen gäller även andra föreskrifter om näringsverksamhet i Sverige.

2 § Utländska företag skall bedriva sin näringsverksamhet i Sverige genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning (filial).

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare skall det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den här bedrivna verksamheten.

Regeringen får för viss typ av verksamhet meddela föreskrifter om undantag från kravet på filial eller föreståndare där detta inte bedöms nödvändigt för att tillgodose syftet med denna lag.

Om det finns särskilda skäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, för särskilt fall, medge undantag från kravet på filial eller föreståndare.

3 § Om rätt för vissa utländska företag att driva verksamhet i Sverige finns särskilda bestämmelser, nämligen

1. för bankföretag 1 kap 4 § bankrörelselagen (1987:617),
2. för värdepappersföretag 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
3. för finansbolag 5 a § lagen (1988:606) om finansbolag,
4. för utländska försäkringsföretag 1 § lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige.

4 § Utländska företag och utomlands bosatta utländska medborgare skall anses som svenska rättssubjekt vid bedömning, om de i ett rättsförhållande som gäller av dem i Sverige bedriven näringsverksamhet lyder under svensk lag och om de i ett sådant rättsförhållande är skyldiga att svara inför svensk domstol eller underkasta sig svensk myndighets avgörande.

Vid tillämpning av växellagen (1932:130) och checklagen (1932:131) anses dock utländska företag och utländska medborgare som anges i första stycket som utländska rättssubjekt.

Verksamhet genom filial

Firma

5 § Det utländska företagets verksamhet genom filial i Sverige skall drivas under firma, som innehåller företagets namn med tillägg av ordet filial och som tydligt anger företagets nationalitet.

Firman skall tydligt skilja sig från andra bestående firmor som förut införts i aktiebolagsregistret eller filialregistret. Firman för ett utländskt bankföretags filial skall dessutom innehålla ordet bank. För registrering av filials firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen (1974: 156).

6 § Firman tecknas av verkställande direktören. För ett utländskt bankföretags filial skall firman i stället tecknas av två eller flera personer i förening.

7 § Om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistring finns bestämmelser i firmalagen (1974: 156).

Anser någon i annat fall än som avses i första stycket att han lider skada av registrering som gjorts i filialregistret, får han hos domstol föra talan om registreringens hävande och om skadestånd.

Verkställande direktör

8 § Filialen skall stå under ledning av en verkställande direktör. Dessutom kan en vice verkställande direktör utses.

Vad som sägs i denna lag om verkställande direktör gäller också vice verkställande direktör.

9 § Verkställande direktören skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör.

10 § Verkställande direktören är ansvarig för filialens verksamhet. Det utländska företaget skall utfärda fullmakt för honom att i alla frågor, som rör verksamheten i Sverige, handla på det utländska företags vägnar samt mottaga stämning för det utländska företaget och själv eller genom annan tala och svara för detta.

Om det finns särskilda skäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, för särskilt fall, medge undantag i fråga om fullmaktens innehåll för filial till utländskt bankföretag.

Bokföring och redovisning

11 § Filialen skall ha egen bokföring, som är skild från det utländska företags bokföring i övrigt.

För filialens bokföring och redovisning gäller i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag.

12 § Verkställande direktörens förvaltning och filialens räkenskaper skall granskas av en auktoriserad eller godkänd revisor. Till revisor kan även utses auktoriserat eller godkänt revisionsbolag. Dessutom kan en revisors-suppleant utses. Verkställande direktören skall se till att en revisor utses och att denne inom tre månader efter räkenskapsårets slut för granskning får redovisningshandlingarna i original eller bestyrkt kopia.

13 § Verkställande direktören skall varje år till registreringsmyndigheten ge in en bestyrkt kopia av

1. filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det senaste räkenskapsåret,

2. motsvarande handlingar för företaget i dess helhet, om de gjorts offentliga i företagets hemland.

Handlingarna skall ges in inom tre månader efter det att det utländska företagets redovisningshandlingar och revisionsberättelse har lagts fram för företagets delägare, dock senast sju månader från det att filialens räkenskapsår har utgått.

Registrering av filial

14 § Den som utsetts till verkställande direktör enligt 8 § skall göra anmälan om filialen till patent- och registreringsverket (registreringsmyndigheten) som för ett filialregister för registreringar enligt denna lag.

Verkställande direktören skall också till registreringsmyndigheten snarast anmäla ändringar i de uppgifter som anmälts för registrering.

Näringsverksamheten får påbörjas när anmälan enligt första stycket har skett.

15 § Om den som gjort anmälan för registrering inte har följt vad som föreskrivits om anmälan eller om det finns något annat hinder mot registrering på grund av denna lag eller någon annan författning, skall den som gjort anmälan föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse.

Följs inte föreläggandet, skall anmälan avskrivas. Underrättelse om att detta kan ske skall tas in i föreläggandet.

Föreligger även efter det att yttrande har avgetts hinder mot registrering och har den som gjort anmälan haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om det inte finns anledning att utfärda ett nytt föreläggande.

16 § Om anmälningsskyldigheten fullgjorts och något hinder inte finns på grund av denna lag eller någon annan författning, skall den anmälda filialen registreras i filialregistret.

Avregistrering

17 § Filialen skall på anmälan avföras ur registret (avregistreras), om

1. det utländska företaget träder i likvidation eller försätts i konkurs eller om av annat skäl företagets eller filialens verksamhet skall upphöra enligt lagen i företagets hemland,
2. av annat skäl det utländska företaget eller filialens verksamhet skall upphöra enligt beslut av företaget,
3. filialen saknar behörig verkställande direktör och denna brist inte avhjälpas utan dröjsmål, eller
4. vid försök till utmätning av företagets tillgångar i Sverige för fordran, som grundar sig på filialens verksamhet, borgenären inte fått full betalning och fordringen inte heller därefter har betalats.

18 § Om sådant förhållande som avses i 17 § 1 eller 2 inträder, skall verkställande direktören snarast anmäla detta till registreringsmyndigheten. Anmälan kan också göras av annan behörig ställföreträdare för det utländska företaget.

I fall som avses i 17 § 3 kan anmälan göras av den vars rätt är beroende av att det finns någon med behörighet att företräda filialen och i fall som avses i 17 § 4 av borgenären.

19 § Registreringsmyndigheten kan även utan anmälan avregistrera fili-

alen, om det klarläggs att företaget eller filialen har upphört med sin verksamhet eller att sådant fall som avses i 17 § 3 föreligger, eller om handlingar enligt 13 § inte sänts in till registreringsmyndigheten för något av de två senaste räkenskapsåren.

20 § Sker avregistrering, får det utländska företaget inte driva verksamhet i Sverige genom filialen.

För avveckling av filialens verksamhet får anstånd medges med avregistreringen. Under avvecklingstiden skall firman tecknas med tillägg av orden "under avveckling".

Kungörande av uppgifter i registret

21 § Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som förs in i filialregistret. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har förts in i registret skall endast ange ändringens art.

22 § Det som enligt denna lag har förts in i filialregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar, skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte av omständigheterna framgår att han varken kände till eller hade bort känna till det som kungjorts.

Verksamhet genom föreståndare

23 § Föreståndare enligt 2 § andra stycket får inte vara underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Näringsidkaren skall utfärda fullmakt för föreståndaren att i alla frågor, som rör verksamheten i Sverige, handla på näringsidkarens vägnar samt mottaga stämning för näringsidkaren och själv eller genom annan tala och svara för denne.

24 § Skriftlig anmälan om vem som är föreståndare och fullmakt för denne skall inges till länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen skall bedrivas.

Överklagande

25 § Beslut som avses i 15 § andra eller tredje stycket, 17 eller 19 §, 20 § andra stycket eller 28 § får överklagas hos kammarrätten.

Beslut enligt denna lag i andra fall får överklagas på det sätt och i den ordning som regeringen bestämmer.

Bemyndigande

26 § Föreskrifter om avgifter i registreringsärenden enligt denna lag meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Straff och vite

27 § Till böter döms den som, när föreståndare krävs enligt 2 § andra stycket, driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige utan att anmälan har skett eller fullmakt ingetts enligt 24 §.

28 § Registreringsmyndigheten får vid vite förelägga verkställande direktör för filial att fullgöra skyldighet att

Prop. 1991/92: 88
Bilaga 2

1. göra anmälan enligt 14 § eller 18 § första stycket.

2. sända in handlingar enligt 13 § inom där föreskriven tid.

Frågor om utdömande av viten prövas av registreringsmyndigheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992, då lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket skall upphöra att gälla.

2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till sådan bestämmelse i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den nya bestämmelsen tillämpas.

3. Den nya lagen tillämpas även när filialen har registrerats enligt äldre bestämmelser. Sådan äldre registrering skall anses som registrering enligt den nya lagen.

4. Näringstillstånd för utomlands bosatt utländsk medborgare som meddelats enligt äldre bestämmelser skall gälla som anmälan enligt 24 §.

5. Utomlands bosatt svensk medborgare som i Sverige bedriver näringsverksamhet vid den nya lagens ikraftträdande skall senast den 1 oktober 1992 göra anmälan och inge fullmakt enligt 24 §.

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § bankrörelselagen (1987:617) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse¹**Föreslagen lydelse*

1 kap.

4 §²

Ett utländskt bankföretag får

1. efter tillstånd av regeringen driva bankrörelse från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial) eller

2. efter anmälan till finansinspektionen driva verksamhet, som huvudsakligen avser representation och förmedling av banktjänster, från kontor eller annat fast driftställe (representationskontor).

En bank får efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, finansinspektionen inrätta filial i utlandet.

Tillstånd till filialtablering enligt första stycket 1 och andra stycket skall lämnas om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet. Bestämmelser om en banks förvärv av aktier eller andelar i utländska bankföretag finns i 2 kap. 6 § första stycket.

För utländska bankers verksamhet genom filial i Sverige gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. I övrigt gäller för sådana företag *lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.*

För utländska bankers verksamhet genom filial i Sverige gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. I övrigt gäller för sådana företag *lagen (1992:000) om utländska filialer m. m.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Enligt prop. 1991/92: 37.

² Senaste lydelse 1990: 821.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

7 §

Ett utländskt företag får efter tillstånd av finansinspektionen driva värdepappersrörelse från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial).

Tillstånd till filialetablering skall lämnas om företaget står under tillsyn av myndighet eller något annat behörigt organ i hemlandet och den planerade verksamheten här i landet kan antas komma att uppfylla kraven på en sund värdepappersrörelse.

För verksamheten i filialen gäller bestämmelserna i *lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket*, om inte annat följer av denna lag.

För verksamheten i filialen gäller bestämmelserna i *lagen (1992:000) om utländska filialer m. m.*, om inte annat följer av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

Härigenom föreskrivs att 2 a och 5 a §§ lagen (1988:606) om finansbolag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 a §¹

Tillstånd krävs för ett utländskt företag som driver finansieringsverksamhet under de förutsättningar som anges i 2 § första och andra styckena. Vad som sägs i 2 § första stycket 3 och 4 skall gälla värdet av de tillgångar som omfattas av den bokföring som avses i 23 § *lagen* (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

Tillstånd krävs för ett utländskt företag som driver finansieringsverksamhet under de förutsättningar som anges i 2 § första och andra styckena. Vad som sägs i 2 § första stycket 3 och 4 skall gälla värdet av de tillgångar som omfattas av den bokföring som avses i 11 § *lagen* (1992:000) om utländska filialer m.m.

5 a §²

Tillstånd för ett utländskt företag får meddelas endast om

1. verksamheten drivs från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial),
2. företaget i sitt hemland driver finansieringsverksamhet och där står under tillsyn av myndighet eller annat behörigt organ.
3. företaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet här i landet, och
4. verksamheten kan antas inte bli till skada för det allmänna.

För utländska företag gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. Ett föreläggande enligt denna lag får riktas såväl mot ett utländskt företag som mot den som här i landet är verksam för företagets räkning. I övrigt gäller *lagen* (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

För utländska företag gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. Ett föreläggande enligt denna lag får riktas såväl mot ett utländskt företag som mot den som här i landet är verksam för företagets räkning. I övrigt gäller *lagen* (1992:000) om utländska filialer m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Senaste lydelse 1991:1024.

² Senaste lydelse 1991:1024.

Lag om ändring i lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Generalagenten skall vara bosatt här i riket. Han får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Om han är utländsk medborgare gäller bestämmelserna i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

Generalagenten skall vara bosatt här i landet. Han får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Generalagentur må även innehavas av svenskt aktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag eller ock av svenskt handelsbolag, vars samtliga bolagsmän äga behörighet enligt vad i första stycket sägs. För fullgörande av de skyldigheter, som åligga generalagent, svare i förra fallet envar styrelseledamot och i det senare envar bolagsman, som ej är enbart kommanditdelägare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Lagen omtryckt 1989:1082.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-01-17

Närvarande: justitierådet Bengt Rydin, regeringsrådet Stig von Bahr, justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 19 december 1991 har regeringen på hemställan av statsrådet Per Westerberg beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om utländska filialer m. m.,
2. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
3. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
4. lag om ändring i lagen (1988:606) om finansbolag,
5. lag om ändring i lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Margareta Gårdmark.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om utländska filialer m. m.

I den föreslagna lagen finns regler om formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och av fysiska personer som är bosatta i utlandet. Den viktigaste förändringen i förhållande till vad som f.n. gäller enligt lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket (i det följande kallad 1968 års lag) är att kravet på näringstillstånd avskaffas och ersätts med ett registreringsförfarande. För utländska företag synes dock registreringsförfarandet vara frivilligt i den meningen att någon sanktion inte kan riktas mot ett företag som avstår från att anmäla till registreringsmyndigheten att det bedriver näringsverksamhet här. Även i övrigt synes de föreslagna reglerna ge föga underlag för ingripande mot ett här verksamt utländskt företag som underlåter att registrera sig.

Bedrivs näringsverksamhet i Sverige av en i utlandet bosatt fysisk person, skall det enligt förslaget finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den här bedrivna verksamheten. Skriftlig anmälan om vem som är föreståndare skall inges till länsstyrelsen. Den som, när föreståndare krävs, driver eller förestår näringsverksamhet i Sverige utan att anmälan har skett döms enligt förslaget till böter.

Lagrådet har inget att erinra mot att det nuvarande kravet på näringstillstånd upphävs. En övergång från ett tillståndssystem — förenat med sanktioner om tillstånd inte har meddelats eller om villkor som kopplats till tillståndet överskrids — till enbart ett registreringsförfarande kräver emellertid ingående överväganden. En grundläggande uppgift är att klarlägga vilka syften registreringen skall tillgodose och hur dessa syften skall uppnås. I sistnämnda hänseende måste ställning tas till behovet av sanktioner, om registreringsskyldigheten inte fullgörs på föreskrivet sätt.

En annan principfråga är i vad mån en utländsk näringsidkares rättsliga status bör påverka registreringssystemets utformning. Frågan gäller närmare bestämt om det är motiverat att ha ett system för näringsverksamhet som bedrivs av en i utlandet bosatt fysisk person och ett helt annat för verksamhet som bedrivs av ett utländskt aktiebolag, handelsbolag eller liknande rättssubjekt. Det ligger i sakens natur att en för olika företagsformer gemensam reglering är lättare att tillämpa och svårare att utnyttja illojalt än om två olika system väljs. Att skilda rättssubjekt i princip behandlas enhetligt hindrar inte att särregler vid behov införs på enstaka punkter.

De nu nämnda frågorna är inte tillräckligt analyserade i remissprotokollet. Valda lösningar beträffande t. ex. registrering, redovisning och sanktioner ger delvis intryck av att ha flyttats över från 1968 års lag utan mer ingående överväganden. Liknande kritik kan riktas mot att uppdelningen i 1968 års lag mellan å ena sidan företag och å andra sidan fysiska personer har behållits.

Det anförda ger vid handen att det remitterade förslaget inte är fritt från invändningar. Lagrådet vill emellertid inte gå så långt som att föreslå en genomgripande omarbetning av lagförslaget. Detta får därför godtas i sina huvuddrag och kan — med beaktande av lagrådets i det följande lämnade synpunkter — läggas till grund för lagstiftning.

1 §

Enligt första stycket gäller lagen formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare. I andra stycket definieras begreppet utländskt företag. Enligt denna definition — som i sak överensstämmer med vad som gäller enligt 1 § tredje stycket i 1968 års lag — avses med utländskt företag en juridisk person som är bildad enligt lagen i en främmande stat.

I specialmotiveringen anges att begreppet juridisk person skall bedömas enligt svensk rättsordning. Under den nya lagens tillämpning faller således — sågs det vidare — alla utländska sammanslutningar och inrättningar som enligt den svenska rättsordningen kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter.

Att bedömningen, huruvida ett utländskt företag utgör en juridisk person eller inte, skall ske på grundval av den svenska rättsordningen kan enligt lagrådets mening inte utläsas av lagtexten. Denna ger närmast vid handen att frågan, om det utländska företaget är en juridisk person, skall lösas enligt den rättsordning som gäller i den främmande staten. Av förarbetena till motsvarande bestämmelse i 1968 års lag synes också framgå att den utländska rättsordningen avsetts vara avgörande vid bedömningen av om ett utländskt företag skall anses som en juridisk person (se prop. 1968:98 s. 128 och 148 f).

Det anförda leder lagrådet till slutsatsen att den i det remitterade förslaget valda definitionen på utländskt företag är olämplig, om svensk rättsordning avses vara avgörande för frågan om en juridisk person bildats.

Åsytas den i specialmotiveringen angivna ordningen bör lagtexten formuleras om.

Som framgår av det remitterade förslaget finns det utländska företagsformer som enligt svensk rätt skulle betraktas som juridiska personer men som inte tillerkänns sådan ställning enligt den främmande statens rättsordning. Även det omvända fallet kan förekomma. Det är därför inte helt lätt att med utgångspunkt i begreppet juridisk person definiera vilka utländska företag som skall omfattas av den nya lagen. Rent allmänt synes det också kunna sättas i fråga om ett i så många hänseenden svårbemästrat begrepp som juridisk person är ägnat att ligga till grund för bestämning av tillämpningsområdet för en internationellt inriktad lagstiftning.

Ett sätt att lösa det föreliggande problemet kan enligt lagrådets mening vara att avstå från en uttrycklig definition på utländskt företag. Av 1 § första stycket i lagförslaget får nämligen anses följa att ett utländskt företag är någon som — utan att vara fysisk person eller svenskt företag — bedriver näringsverksamhet i Sverige. Med hänsyn till lagens utformning i övrigt synes denna negativa bestämning av utländskt företag vara tillfyllest. Därvid är att beakta bl. a. de möjligheter som enligt 2 § tredje och fjärde styckena föreligger för regeringen att undanta vissa utländska företag från kravet på filial.

Lagrådet förordar mot bakgrund av det anförda att 1 § andra stycket slopas.

I det remitterade förslagets tredje stycke finns en allmän bestämmelse om att föreskrifter om näringsverksamhet i Sverige också skall gälla för verksamhet som omfattas av den nya lagen. Enligt specialmotiveringen innebär denna bestämmelse bl. a. att de rättssubjekt som omfattas av den föreslagna lagen är underkastade reglerna om bokföring i bokföringslagen (1976:125. BFL).

För utländska företag, dvs. företag som bedriver verksamhet genom filial, finns kompletterande regler om bokföring i 11 — 13 §§. Några sådana bestämmelser finns däremot inte för näringsverksamhet som bedrivs av en i utlandet bosatt fysisk person. Det kan diskuteras om den allmänna hänvisningen i 1 § tredje stycket ger fysiska personer tillräcklig vägledning om hur bokföringsskyldigheten skall fullgöras.

Som anförts i specialmotiveringen synes det i och för sig klart att BFL:s regler skall tillämpas på verksamhet som bedrivs här av en i utlandet bosatt fysisk person. Bedrivs verksamheten enbart i Sverige gäller BFL rimligen fullt ut. Tvekan kan emellertid uppstå om en näringsidkare, som bedriver verksamhet såväl inom som utanför Sverige, skall låta all verksamhet omfattas av BFL:s regler eller om BFL bara skall gälla den svenska delen av verksamheten.

Såvitt lagrådet förstår är det inte möjligt att kräva att BFL:s regler om löpande bokföring och arkivering skall tillämpas på verksamhet som en i utlandet bosatt person bedriver i utlandet. Denna del av BFL:s regelsystem tar bara sikte på verksamheten i Sverige. Bestämmelserna i BFL om årsbokslut är dock av något annorlunda karaktär. Det skulle därför kunna hävdas att den föreslagna regeln i 1 § tredje stycket medför en skyldighet för näringsidkaren att upprätta årsbokslut enligt BFL för hela verksamhe-

ten. Huruvida lagtexten ger utrymme för en så långtgående redovisnings-skyldighet för en enskild näringsidkare måste dock betecknas som högst ovisst. Något motsvarande krav uppställs inte för utländska företag (jfr 13 § första stycket). Trots att lagförslaget vad gäller fysiska personer inte innehåller några bestämmelser om filialredovisning, talar därför åtskilligt för att sådana näringsidkares skyldighet att tillämpa BFL även såvitt avser årsbokslut endast omfattar den svenska verksamheten.

Den berörda osäkerheten om hur en fysisk person skall fullgöra sin bokföringsskyldighet bör undanröjas. En möjlighet som kan komma i fråga är att komplettera lagtexten med en uttrycklig föreskrift om att närings-verksamheten i Sverige skall ha en egen bokföring som är skild från verksamheten i utlandet. Av den allmänna bestämmelsen i 1 § tredje stycket följer då att BFL blir tillämplig på den svenska delen av verksamheten. Ett praktiskt argument för en sådan lösning är att en i utlandet bosatt fysisk person under alla förhållanden torde vara skyldig att i sin svenska självdeklaration avseende inkomstskatt lämna en på BFL baserad redovisning för den svenska verksamheten. Ändringen medför dessutom den fördelen att samma redovisningsprinciper kommer att gälla för ut-ländska fysiska personer som för utländska företag. En komplettering av den föreslagna lagen med denna inriktning synes böra övervägas.

Anmärkas kan slutligen att om — som lagrådet förordat — 1 § andra stycket slopas blir paragrafens tredje stycke enligt det remitterade förslaget i stället andra stycket.

2 §

I denna paragraf anges i vilka två olika former den aktuella näringsverk-samheten skall bedrivas, nämligen genom en filial till det utländska företa-get (första stycket) eller, vid näringsverksamhet bedriven här av utom-lands bosatt fysisk person, under ledning av en i Sverige bosatt föreståndare (andra stycket).

Genom tredje stycket ges regeringen rätt att för viss typ av verksamhet och på visst villkor meddela föreskrifter om undantag från de krav som har uppställts i de två första styckena. Fråga är här om generella, normgivande föreskrifter.

Fjärde stycket är däremot en dispensbestämmelse. Den ger en möjlighet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att om det finns särskilda skäl medge undantag från samma krav. Tillämpning av denna bestämmelse kan komma i fråga endast i enskilt fall. Den i lagtexten inskjutna begränsningen, "för särskilt fall", framstår med hänsyn härtill som en dubbelreglering. Lagrådet föreslår därför att det citerade får utgå ur lagtexten.

9 §

I denna paragraf uppställs vissa krav beträffande verkställande direktören för filialen. Han skall bl. a. vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer "för särskilt fall" tillåter annat.

Bestämmelsen finns i gällande 1968 års lag och överensstämmar med reglerna i 8 kap. 4 § aktiebolagslagen (1975:1385). Samma innehåll återfinns i 79 § i 1944 års aktiebolagslag och, beträffande styrelseledamot eller av styrelsen bemyndigad bolagsföreträdare, redan i 1910 års aktiebolagslag.

I lagtexten anges inte någon grund eller restriktion, t. ex. krav på att det skall finnas särskilda skäl, som ledning för tillämpningen av den berörda dispensregeln. Denna obegränsade dispensmöjlighet innebär att en av riksdagen beslutad bestämmelse om verkställande direktörens bosättning i Sverige delvis kan komma att sättas ur spel. En sådan lagstiftningsteknik är enligt lagrådets mening ej invändningsfri. Det får emellertid förutsättas att regeringen eller vederbörande myndighet är restriktiv med att tillåta en avvikelse från huvudbestämmelsen. Med hänsyn härtill och framför allt till att motsvarande dispensregel sedan länge finns i aktiebolagslagstiftningen vill lagrådet inte i detta sammanhang motsätta sig den föreslagna regleringen.

Enligt förevarande paragraf kan vidare den som är underkastad näringsförbud inte vara verkställande direktör för en utländsk filial. Av 8 § andra stycket följer att detta också gäller beträffande vice verkställande direktör. Som framgår av remissprotokollet har övervägts om inte den nu angivna regleringen i stället borde tas in i lagen (1986:436) om näringsförbud. Den valda placeringen har emellertid motiverats av att det med hänsyn till filiallagens speciella karaktär är av värde att där kunna direkt utläsa vilka krav som uppställs på en verkställande direktör och vice verkställande direktör.

Lagen om näringsförbud innehåller i 6 och 7 §§ detaljerade och till synes uttömmande regler om vad den som är underkastad näringsförbud inte får göra. I 6 § första stycket 5 föreskrivs bl. a. att den som har näringsförbud inte får vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag. Intresset av att upprätthålla en konsekvent systematik i lagstiftningen talar starkt för att motsvarande reglering beträffande verkställande direktör och vice verkställande direktör för en utländsk filial också tas upp i näringsförbudslagen. Lagrådet har dock förståelse för det i remissen anförda motivet för att låta regleringen få sin plats i filiallagen och anser förslaget i detta hänseende godtagbart. Som lagrådet strax återkommer till finns redan exempel på liknande specialreglering. Särskilt med tanke på den nära släktskapen mellan den berörda föreskriften i 9 § i lagförslaget och bestämmelsen i 6 § första stycket 5 näringsförbudslagen bör emellertid i den sistnämnda lagen för tydlighets skull tas in en erinran om regleringen i filiallagen.

Det sagda gäller också i fråga om motsvarande regel i 23 § första stycket i lagförslaget avseende föreståndare.

I enlighet med det anförda får lagrådet föreslå att som ett andra stycke i 6 § lagen om näringsförbud införs en bestämmelse av följande lydelse:

”Beträffande verkställande direktör och vice verkställande direktör för en filial enligt lagen () om utländska filialer m. m. och föreståndare för en verksamhet enligt samma lag finns bestämmelser om näringsförbud i den lagen.”

Om detta förslag följs blir andra stycket i 6 § i dess nuvarande lydelse i stället tredje stycket.

Som nyss har antytts finns det även på andra håll i lagstiftningen särskilda bestämmelser om verkan av näringsförbud. Lagrådet vill här peka på vad som föreskrivs beträffande revisorer i 10 kap. 2 § första stycket aktiebolagslagen, 4 kap. 2 § första stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag, 3 kap. 3 § första stycket bankrörelselagen (1987:617) och 8 kap. 3 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Ur förarbetena till denna lagstiftning kan hänvisas bl. a. till prop. 1986/87: 12 s. 259 och 1989/90: 160 s. 37 f samt LU 1986/87: 20 s. 11 f.

Det kan ifrågasättas om inte existensen av nu angivna — och eventuellt annan förekommande — specialreglering angående verkan av näringsförbud också borde på ett eller annat sätt komma till uttryck i lagen om näringsförbud. Lagrådet saknar emellertid anledning att i detta lagstiftningsärendet gå närmare in på denna fråga.

10 §

Av samma skäl som anförts vid 2 § föreslår lagrådet att uttrycket, "för särskilt fall", i andra stycket utgår.

11—13 §§

Enligt 11 § andra stycket skall för en filials bokföring och redovisning i tillämpliga delar gälla detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag.

Den omständigheten att såväl bokföring som redovisning nämns kan — trots att termerna ofta används i samma betydelse — ge intryck av att termen redovisning avsetts ha en vidare innebörd än normalt. Detta intryck förstärks av att rubriken till 11—13 §§ fått lydelsen "Bokföring och redovisning". Eftersom dessa paragrafer innehåller bestämmelser om både bokföring och revision kan onekligen termen redovisning i rubriken och 11 § andra stycket uppfattas som innefattande även begreppet revision.

Utformningen av 11—13 §§ bör enligt lagrådets mening förtydligas i angivna hänseenden. Rubriken till paragraferna bör för det första ändras, förslagsvis till "Bokföring och revision". Vad sedan gäller 11 § andra stycket bör klarare framgå om de för ett svenskt företag gällande bestämmelserna skall tillämpas inte bara i fråga om filialens bokföring utan också beträffande filialens revision. Skall jämförelsen med den svenska företagsformen ta sikte endast på bokföringen bör orden "och redovisning" slopas. Är avsikten å andra sidan att det svenska regelsystemet skall vara vägledande även på revisionsområdet, bör ordet "redovisning" bytas ut mot "revision". Från saklig synpunkt synes närmast den sistnämnda lösningen vara att föredra.

Oavsett räckvidden av hänvisningen i 11 § andra stycket till vad som gäller för ett svenskt företag av motsvarande slag bör enligt lagrådets uppfattning övervägas om inte bestämmelsen kan flyttas från 11 § till en

ny 14 §. Det synes nämligen logiskt att den allmänna hänvisningen till de regler som gäller för svenska företag blir sekundär i förhållande till bestämmelserna i 12 och 13 §§. Med den i remissen föreslagna placeringen synes viss motsättning föreligga mellan bestämmelsen i 11 § andra stycket å den ena och bestämmelserna i 12 och 13 §§ å den andra sidan.

Om hänvisningen till de för svenska företag gällande reglerna skall avse både bokföring och revision kan den nya 14 § få föreslagsvis följande lydelse:

”För filialens bokföring och revision gäller, utöver vad som föreskrivits i 11–13 §§, i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag.”

Detta förslag föranleder en omnumrering av 14–28 §§ i det remitterade förslaget.

27 och 28 §§

Enligt 27 § i den föreslagna lagen döms den till böter som, när föreståndare krävs, driver eller förestår näringsverksamhet här utan att anmälan har skett eller fullmakt ingetts.

När det gäller utländska företag innehåller förslaget inte någon straffbestämmelse utan endast en föreskrift i 28 § om att verkställande direktören kan föreläggas vite för att fullgöra vissa skyldigheter av ordningskaraktär.

Av det sagda följer att ett utländskt företag kan utan sanktioner driva näringsverksamhet i Sverige trots att lagens bestämmelser om registrering och verkställande direktör m. m. inte har iakttagits. Denna avsaknad av straffbestämmelser kan tänkas bli utnyttjad av mindre seriösa företag. Det kan t. ex. inte uteslutas att en i Sverige bosatt fysisk person i syfte att undandra sig olika skyldigheter väljer att förvärva ett företag med säte i utlandet och bedriva sin verksamhet här genom detta utländska företag.

Skillnaden i ansvarsbestämmelserna vad gäller näringsverksamhet bedriven av fysisk person och av utländskt företag har inte närmare motive-rats. Frågan synes böra övervägas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Lagrådet vill endast erinra om att den senaste lydelsen av 1 kap. 4 § numera finns i SFS 1991:1768.

Under föredragningen har upplysts att det för närvarande pågår en översyn av denna lag inom finansdepartementet. I samband därmed torde frågan om näringsförbud som hinder för att vara generalagent enligt lagen komma att övervägas. Med hänsyn härtill synes något vidare uttalande från lagrådets sida i den frågan nu inte vara påkallat.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

